

Razvoj kineskog gospodarstva u razdoblju od 2000. do 2013.

Furač, Matija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:055317>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STUDIJ
POSLOVNO UPRAVLJANJE

Matija Furač

**RAZVOJ KINESKOG GOSPODARSTVA U RAZDOBLJU OD
2000. – 2013.**

Diplomski rad

Karlovac, 2015.

Matija Furač

RAZVOJ KINESKOG GOSPODARSTVA U RAZDOBLJU OD
2000. – 2013.

Završni rad

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STUDIJ
POSLOVNO UPRAVLJANJE

Kolegij: Globalna ekonomija

Mentor: dr.sc. Branko Wasserbauer

Karlovac, svibanj 2015.

Sažetak

Kina, jedna od najrazvijenijih zemalja u prošlosti, ali i u suvremenom dobu. Može se pohvaliti značajnim postignućima u mnogim sektorima djelatnosti – poljoprivredi, turizmu, tehnologiji, energetici i slično. Gospodarstvo Kine ozbiljno konkurrira najvećem svjetskom gospodarstvu, a to je ono američko. Prema nekim pokazateljima i stručnjacima, u roku nekoliko godina će ga i preći te postati vodećom svjetskom gospodarskom silom. Ako Kina postane svjetskim gospodarskim liderom, postoje dvije opcije – ili će dugo vremena biti nedodirljiva ili će ubrzo na samom svom vrhuncu doživjeti krah.

ključne riječi: Kina, gospodarstvo

Abstract

In the past, China was one of the most developed countries in the world and yet it continued that brand even today. It is well known by its significant achievements in many industry sectors such as agriculture, tourism, technology, energy and many more. The economy of China became a serious competition to the world's largest economy which is the American economy. According to some indicators and experts , within a few years it will overtake the American economy and become the world's leader in developed economy . If China becomes world's leader in developed economy there are two possibilities we should consider - either it will become untouchable for a long period of time or the whole economical system will suffer a major loss.

key words: China, economy

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1.Predmet i cilj rada.....	1
1.2.Izvori podataka i metode istraživanja	1
1.3.Sadržaj i struktura rada	1
2. Kina	2
2.1.Geografski postanak i geografski položaj Kine	3
2.2.Klima i vegetacija Kine	3
3. Povijesni razvoj gospodarstva tijekom vladavina kineskih dinastija	5
3.1.Tri uzvišena i pet careva	5
3.2.Dinastija Xia	5
3.3.Dinastija Shang	6
3.4.Zapadna dinastija Chou	6
3.5.Istočna dinastija Chou	6
3.6.Dinastija Qin	6
3.7.Zapadna dinastija Han i Istočna dinastija Han	7
3.8.Dinastija Xin.....	7
3.9.Razdoblje Tri kraljevstva	8
3.10. Zapadna dinastija Jin i Istočna dinastija Jin	8
3.11. Južne i Sjeverne dinastije	8
3.12. Dinastija Sui	9
3.13. Dinastija Tang	9
3.14. Pet dinastija i deset kraljevstava	9
3.15. Sjeverna i Južna dinastija Song	10
3.16. Dinastija Liao	11
3.17. Dinastija Jinn	11
3.18. Dinastija Yuan	11
3.19. Dinastija Ming	12
3.20. Dinastija Qing.....	13
4. Razdoblje Mao Ce Tunga – utjecaj na gospodarstvo	14
4.1.Vladin projekt „Veliki skok naprijed“	15

5. Kineski izumi koji su kroz povijest doprinostili razvoju gospodarstva	17
5.1.Papir	17
5.2.Magnetski kompas	17
5.3.Pronalazak baruta	18
5.4.Pokretna slova u tisku	18
5.5.Kineski porculan	18
6. Gospodarstvo	20
6.1.Poljoprivreda Kine	23
6.2.Stočarstvo	24
6.3.Vočarstvo i vinogradarstvo	25
6.4.Ribarstvo	25
6.5.Šumarstvo	25
6.6.Rudarstvo i energetika	25
6.7.Industrija	26
6.8.Turizam	26
6.9.Promet	27
7. Struktura gospodarstva u Kini	28
7.1. Bruto domaći proizvod	29
7.2. BDP po stanovniku	30
7.3. Stopa nezaposlenosti	31
7.4. Monetarna politika	34
7.5. Ekonomski rast	35
7.6. Stopa inflacije	36
7.7. Vanjska trgovina i politika te strana ulaganja	37
8. Kineska vanjska politika i gospodarstvo u odnosu na Hrvatsku	40
8.1. Međunarodna ekonomija	41
8.1.1. Odnos SAD – a i Europske Unije prema Kini	42
9. Zaključak	45
10. Literatura	48
11. Popis priloga	51

11.1. Slike	51
11.2. Tablice	52
11.3. Grafikoni	53

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Kina, kao najmnogoljudnija zemlja na svijetu, fascinira svakoga svojom veličinom, brojem stanovnika, bogatom poviješću, ali i svojim gospodarstvom. Gospodarstvo Kine se sve više razvija i, krajem 2014. godine, postalo je najsnažnije gospodarstvo svijeta. Cilj ovog rada je upoznati i predstaviti gospodarstvo Kine i usporediti njegov značaj s ostalim utjecajnim gospodarstvima svijeta. Također, poseban osvrt na kinesko gospodarstvo bit će predočen za razdoblje od 2000. do 2013. godine. Isto tako, bit će uspoređeni segmenti hrvatskog i kineskog gospodarstva.

1.2. Izvori podataka i metode istraživanja

Brojna literatura i mnoge internetske stranice posvećene su upravo toj temi. Hoće li Kina zadržati vodeće mjesto u svijetu ili pak postoji mogućnost da gospodarstvo jedne toliko moćne države doživi određeni pad ili čak slom? Da bi bilo moguće doći do spomenutih odgovora, u radu će biti korištene induktivne i deduktivne metode istraživanja, kao i metode sinteze i analize – ovisno o kojem dijelu rada je riječ. Također, dio rada će se bazirati i na povijesnoj metodi.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Početak rada bit će posvećen povijesti Kine te će se navesti faktori koji su utjecali na to da Kina postane ovakva kakvu ju poznajemo u suvremenom dobu. Također, treba spomenuti i kinesku politiku koja daje smjernice i naputke za razvoj gospodarstva. Nadalje, gospodarstvo Kine će biti uspoređeno s gospodarstvom SAD – a i gospodarstvom zemalja Europske Unije. Nakon toga će biti navedeno kakav je odnos Hrvatske i Kine, koliki je utjecaj kineskih proizvoda na domaćem tržištu i slično

Na kraju, slijedi zaključak te popis literatura i priloga koji su korišteni u radu.

2. KINA

Iako je za mnogi za naziv ove države koriste samo ime Kina, njen puni naziv jest Narodna Republika Kina. Glavni grad ove države koja je smještena na istoku Azije jest Peking. Službeni jezik Narodne Republike Kine je kineski, a službeno narječje mandarinsko.

Većinu stanovništva čine Kinezi, a kao i u svakoj drugoj državi i u Kini žive mnoge nacionalne manjine odnosno mnogobrojni manjinski narodi. Republika je podijeljena na 4 regije, a to su: Sjeverna Kina, Južna Kina, Vanjska Kina i Mandžurija. Što se tiče političke podjele, Kina je podijeljena na dvadeset i dvije pokrajine. Zanimljivo je da Kinezi smatraju Tajvan svojom dvadeset trećom pokrajinom iako nad Tajvanom nemaju ovlasti.

Nadalje, spomenuta je činjenica da je Kina zemlja s najvećim brojem stanovnika na svijetu. Radi se o više od milijardu i 300 milijuna stanovnika u samo jednoj zemlji. No, nije oduvijek bilo tako. Kina se u razdoblju srednjeg vijeka u određenom smislu povukla u sebe. Zbog mnogih faktora bili su sami sebi dovoljni, nije ih zanimalo tržišno gospodarstvo i funkcionirali su odvojeno od ostatka svijeta. U tom razdoblju, poznata je izreka francuskog vojskovođe Napoleona koja se odnosila na Kinu: „Pustite zmaja da spava. Kad se probudi, uzdrmat će svijet.“ Ispostavilo se da je bio u pravu budući da svjedočimo činjenici da je Kina danas među vodećim državama na svjetskoj sceni. Veliki dio znanstvenog i tehničkog napretka koji je svijet tijekom vremena postavio na jedan viši nivo razvio se upravo u Kini. Nadalje, Kina je karakteristična i po tome što je država koja je spojila razne narode i kulture na jednom teritoriju, a oni su kroz godine i stoljeća te kroz mnoge nemire i ratove bili prisiljeni surađivati. Jedino im je suradnja omogućavala opstanak i tako su, prisiljeni živjeti zajedno, prihvatili tu povijesnu „neminovnost“.

Kinezi su narod koji je vrlo skroman i marljiv. Zasigurno je i to jedan od čimbenika koji je pomogao da se danas nalaze na vrhu i da su postigli to da njihova zemlja nosi naziv „azijski div“. To ime može biti primijenjeno iz različitih aspekata. Kina je površinom jedna od najvećih u svijetu, najmnogoljudnija je, a kinesko gospodarstvo je iz godine u godinu bivalo sve jače, dok u prosincu 2014. nije preuzelo vodeću ulogu, čak i ispred Sjedinjenih Američkih Država. Isto tako, za Kineze je važno spomenuti da su oni narod koji se neće hvalisati svojim bogatstvom, a izrazito cijene svoju domovinu i tradicionalne vrijednosti. Suvremeni Kinezi nisu skloni ratovanjima i sukobima, a poznato je i da sve svoje eventualne

nesporazume, kako u državi, tako i na međunarodnoj razini – rješavaju isključivo mirnim putem.

2.1. Geografski postanak i geografski položaj Kine

Što se tiče geografskog položaja i postanka, važno je spomenuti da je Kina svojim položajem izolirana prema zapadu, dok je istok države smješten na obalama Tihog oceana. Samim time, Kina je otvorena prema drugim državama i upravo je ocean poveznica između Kine i drugih država, ali i kontinenata (Australija, Sjeverna Amerika). U svom kontinentalnom dijelu Kina na sjeveru graniči s Rusijom i Mongolijom, a na sjeveroistoku s DNR Korejom. Jug Kine graniči s Indijom, Vijetnamom, Laosom i Nepalom. Najviše kopnenih granica Kina ima u svom zapadnom dijelu u kojem graniči čak s pet država, a to su: Kirgistan, Kazahstan, Tadžikistan, Pakistan i Afganistan. Razgraničimo li teritorij Kine prema postanku, ona je podijeljena na tri cjeline. Na istoku se prostiru stare sinajske mase dok se na sjeverozapadu nalaze paleozojske planine. Treću cjelinu čine mlađe nabrane planine na jugozapadu.

2.2. Klima i vegetacija Kine

Diljem zemlje razlikuju se različiti tipovi klime. Velike su razlike između klime u kontinentalnom dijelu Kine i klime koja prevladava na jugoistoku na koju izravno utječe Tihi ocean. Sukladno tome, na sjeveru Kine prevladava hladna i suha kontinentalna klima. Slična klima je i na zapadu zemlje, a radi se o području za koje su karakteristične duge i hladne zime te kratka i hladna ljeta. Na jugu i jugoistoku zemlje prevladava vlažna monsunaska klima koju karakterizira izrazito puno padalina, a njih je najviše između svibnja i rujna odnosno u ljetnom razdoblju.

Što se tiče vegetacije koja je karakteristična za Kinu, situacija je ista kao i s klimom. Vegetacija je različita u različitim dijelovima zemlje. Prema tome, sjever i zapad Kine podložni su utjecajima stepske, suhe stepske i pustinjske klime. Ovo područje obraslo je crnogoričnim šumama. Područje Tibetske visoravni prekriveno je visoko planinskom i polu pustinjskom vegetacijom. Sasvim drugačija vegetacija je na jugu i jugoistoku zemlje, a oni su obrasli subtropskim zimzelenim šumama, raznim zimzelenim grmljem i bambusom.

Ovisno o klimi, tlu i ostalim uvjetima povoljnima za život stanovništva, najgušće su naselili doline rijeka, nizine i zavale na istoku zemlje. Isto tako, u proteklih 30 godina sve je više ljudi počelo odlaziti u gradove i napuštati sela i poljoprivredu. Općenito, sredinom prošlog stoljeća se izrazito smanjio mortalitet u Kini i došlo je do enormnog povećanja broja stanovnika. Upravo zbog toga, Kina je bila prisiljena uvesti restriktivnu populacijsku politiku. Poznata još kao i politika jednog djeteta, ovom mjerom je određeno da svaka obitelj može imati samo jedno dijete. Drugo dijete obitelj smije imati tek nakon pet godina, ali pod uvjetom da je rođeno dijete žensko. Kina je u tom razdoblju uvela porezne olakšice za obitelji s jednim djetetom i liberalizirala pobačaj. Postali su svjesni činjenice da bi daljnjim porastom stanovništva nastao potpuni kaos u državi.

3. POVIJESNI RAZVOJ GOSPODARSTVA TIJEKOM VLADAVINA KINESKIH DINASTIJA

U Kini se kroz povijest izmijenio veći broj vladajućih dinastija. Zapisi o najstarijim dinastijama sežu daleko u razdoblje prije Krista, a ona s kojom je završila vladavina dinastija i Kini ugasila se početkom dvadesetog stoljeća. Svaka od njih imala je veći ili manji utjecaj na razvoj tadašnjeg gospodarstva.

3.1. Tri uzvišena i pet careva

U ovom razdoblju prije Krista, kao trojica uzvišenih spominju se Nebeski, Zemaljski i Ljudski suveren. Također postoje i zapisi o pet tadašnjih careva no radi se o razdoblju u kojem nisu postojali uzvišeni ljudski vladari. Radilo se samo o božanstvima u koje su stari Kinezi vjerovali.

3.2. Dinastija Xia

Razdoblje dinastije Xia u kineskoj povijesti je poznato kao razdoblje u kojem su se počeli formirati kineski zakoni, a postoje i određeni tragovi brončanih predmeta i grobnica iz tog doba. Također, otkrivene su posude za piće / vino što ukazuje na činjenicu da su već tada uzgajali kulture od kojih su mogli dobivati alkoholna pića.

Slika 1. Područje koje je zauzimala Kina u vrijeme dinastije Xia u odnosu na današnju Kinu

Preuzeto s: <http://kineska-kultura.blogspot.com/2012/03/dinastija-xia-oko-xxi-xvi-st-p-n-e.html> [dostupno: 12.11.2014.]

3.3. Dinastija Shang

Ovo doba kineske povijesti ukazuje na postojanje organizacije radne snage koja je bila potrebna za kopanje ruda (bakrene, kalajne i olovne). Također, te rude su rafinirali i koristili ih za proizvodnju oružja. Kineska vojska za vrijeme dinastije Shang koristila je različite vrste oružja od bronce. Budući da je tada došlo i do pojave vjerskih obreda, pojavila se potreba za proizvodnjom različitog posuđa koje su koristili u vjerske svrhe. Sukladno tome, došlo je do pojave određene vrste „obrta“ u kojem su se razlikovali radnici, ali i nadzornici.

3.4. Zapadna dinastija Chou

Što se tiče Zapadne dinastije Chou, može se reći da su se Kinezi za vrijeme njihove vladavine naseljavali i u područjima oko dviju i danas najznačajnijih rijeka Hoangho i Jangce. Siromašniji sloj stanovništva bavio se obrađivanjem bronce, ali i novih materijala poput keramike i platna. Također, bavili su se i orađivanjem drva i kamena, a došlo je i do razvoja poljoprivrede. Osim riže, po čijem je uzgoju Kina najpoznatija, bavili su se i uzgojem prosa i ječma. U ovom razdoblju, Kinezi se počinju baviti trgovinom, a za njene svrhe počinju koristiti i tiskane novčanice.

3.5. Istočna dinastija Chou

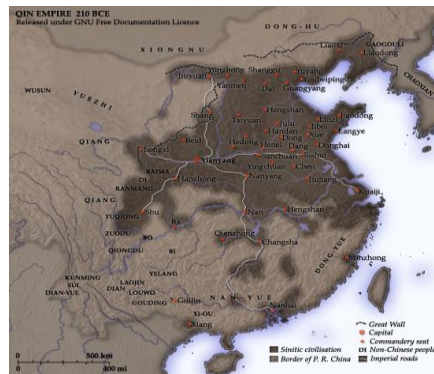
Budući da se za vrijeme Zapadne dinastije Chou počela razvijati poljoprivreda, vladari Istočne dinastije Chou također su nastavili uzgajati iste kulture i bavili se trgovinom istih. Važno je spomenuti da se u ovom razdoblju počinju razvijati i sustavi za natapanje zemljišta koji su pospješili i razvoj kineske poljoprivrede. Usjevi nisu više u potpunosti ovisili o razdobljima suša i poplava već se na to moglo utjecati sustavima za navodnjavanje.

3.6. Dinastija Qin

Za kratkotrajne vladavine dinastije Qin, došlo je to povećanja poljoprivredne proizvodnje, a samim time i do povećanja trgovine. Nadalje, došlo je do proizvodnje novih vrsta oružja, a mnogo se radilo i na uvođenju novih načina prijevoza. U ovom razdoblju razvijaju se novi načini u građevini, a upravo iz ovog razdoblja potječe gradnja svima

poznatog Kineskog zida. Kineski zid je i danas jedna od najpoznatijih turističkih atrakcija u cijelome svijetu. Zanimljivo je da je ova dinastija bila vladajuća svega 15 godina, a u tako kratkom roku je ostavila veliki trag.

Slika 2. Područje na kojem se prostirala Kina za vrijeme vladavine dinastije Qin

Preuzeto s: http://sh.wikipedia.org/wiki/Dinastija_Qin#mediaviewer/File:Qin_empire_210_BCE.png [dostupno: 12.11. 2014.]

3.7. Zapadna dinastija Han i Istočna dinastija Han

U vrijeme vladavine obje dinastije Han, što se tiče gospodarstva, još uvijek se najviše razvijala poljoprivreda. Kinezi su u tom razdoblju već došli do spoznaje da im je najisplativije uzgajati rižu. Riža se uzgajala gdje god je to bilo moguće. Suha tla su navodnjavali, previše vlažna isušivali i na sve moguće načine ga prilagođavali za uzgoj riže. Također, razvijali su trgovinu budući da su imali sve više proizvoda koje su mogli izvoziti u druge zemlje. Za vrijeme vladavina dinastija Han uveli su i poznati „Put svile“ kojim su prevozili proizvode prema Europi.

3.8. Dinastija Xin

U razdoblju između vladavina dviju dinastija Han, 14 godina vladala je dinastija Xin. Iako je spomenuta dinastija vladala gotovo isti vremenski period kao i dinastija Qin koja je u kratkoj vladavini imala uspješno razvijeno gospodarstvo, ne mogu se uspoređivati s njima.

3.9. Razdoblje Tri kraljevstva

Od 220. – 265. godine riječ je o razdoblju Tri kraljevstva koje je u povijesti ostalo poznato kao ratno razdoblje puno krvoprolića i bitki. Samim time može se zaključiti da se radi o razdoblju ratova, a ne razdoblju u kojem su Kinezi ostvarili neki značajniji gospodarski napredak.

3.10. Zapadna dinastija Jin i Istočna dinastija Jin

Dinastija Jin je kao uzor u razvitku gospodarstva imala dinastiju Han. U ovom razdoblju seljaci su imali pravo posjedovati zemlju, obrađivati je i uzgajati razne kulture, a imali su i mogućnost slobodnog trgovanja svojim urodima. U razdoblju od 3. do 5. stoljeća, kinesko gospodarstvo se oporavilo i gospodarski napredak je bio vidljiv.

Slika 3. Posuda iz razdoblja vladavine dinastija Jin

Preuzeto s: [http://hr.wikipedia.org/wiki/Dinastija_Jin_\(265.-420.\)#mediaviewer/File:JinJar.JPG](http://hr.wikipedia.org/wiki/Dinastija_Jin_(265.-420.)#mediaviewer/File:JinJar.JPG) [dostupno: 13.11.2014.]

3.11. Južne i Sjeverne dinastije

Doba vladavine Južne i Sjeverne dinastije traje do 589. godine i osam godina se preklapa s vladavinom sljedeće dinastije, dinastije Jin (581.). U vrijeme vladavina ovih dinastija spominje se razvoj znanosti u južnom dijelu Kine. Što se tiče gospodarstva, nije se događalo ništa značajno. I dalje je glavna kultura čijim se uzgojem Kinezi bave ostala riža.

3.12. Dinastija Sui

Paralelno s vladavinom Sjeverne i Južne dinastije, razvijala se dinastija Sui koja je dolaskom na vlast ponovno ujedinila Kinu. Za vrijeme vladavine ove dinastije razvijala se trgovina i promet. Dinastija Sui najzaslužnija je za dovršavanje Velikog kanala kojim su se sjeverni i južni dio Kine spojili, a njime se prometovalo i prevozile su se razne namirnice. Također, za vrijeme vladavine ove dinastije došlo je i do obnove Kineskog zida.

Slika 4. Kineski zid danas, nakon svih povijesnih rekonstrukcija i obnova

Preuzeto s: <https://www.statravel.co.uk/travel-blog/2013/02/high-five-china> [dosutpno 13.11.2014.]

3.13. Dinastija Tang

Nakon vladavine dinastije Sui, Kinom je zavladao dinastija Tang. Razdoblje vladavine dinastije Tang poznato je kao pozitivno razdoblje u razvoju Kine. Po uzoru na svoje prethodnike, nastavljaju s prometnim povezivanjem svih dijelova Kine. Budući da se razvijala poljoprivreda i kulture su sve bolje uspijevale, povećao se broj stanovnika. Također, kako bi si olakšali plovidbu kanalima, ali i efikasnost plovidbe, Kinezi su u ovom razdoblju napredovali u razvoju kartografije.

3.14. Pet dinastija i deset kraljevstava

Sam naziv vladajućih u ovom razdoblju govori da se rado o turbulentnom razdoblju kineske povijesti. Nije bilo jedinstvene države budući da se za samostalnu vlast borilo pet dinastija, a nemirima je pridonijelo i odvajanje deset kraljevstava unutar Kine. Zbog

spomenutih činjenica i nemira u državi, nije došlo do značajnijih napredaka i promjena u gospodarstvu.

3.15. Sjeverna i Južna dinastija Song

Nakon još jednog turbulentnog razdoblja kineske povijesti, na vlast je došla dinastija Song. Za vrijeme njihove vladavine, Kina je bila najrazvijenija i jedna od najmoćnijih država na svijetu. Umjesto dotadašnjih pokrajina, osnivali su se gradovi zbog čijeg nastanka je napredovalo gospodarstvo. Međusobno su trgovali, a višak proizvoda su izvozili. Barut, kao jedan od najkorisnijih i najpoznatijih kineskih izuma otkriven je i počeo se koristiti upravo u ovom razdoblju. U ratne svrhe počeli su se koristiti i topovi te puščane cijevi.

Za razliku od sveopćeg učenja da je Johannes Gutenberg zaslužan za izum tiskarskog stroja, činjenica je da su Kinezi već u 11. stoljeću koristili takav princip rada. Usporedno s razvojem tiskarstva, razvijala se i pismenost.

Budući da je plovnih putova bilo sve više javila se potreba za razvojem mornarice koja je bila poznata kao snažna mornarica čak i u počecima razvoja. Osim što su izumili barut, Kinezi su zaslužni i za izum kompasa koji su koristili pretežito za potrebe plovidbe.

Također, u ovom razdoblju dolazi do razvoja obrazovanja. Može se uočiti kako temelj gospodarstva nije više isključivo poljoprivreda. Ona i dalje donosi vrlo velik dio prihoda, ali Kinezi su proširili spektar profitabilnih djelatnosti.

Slika 6. Posuda koja potječe iz vremena vladavine dinastije Song

Preuzeto s: <http://www.klix.ba/vijesti/kultura/jedinstveni-eksponati-kineskih-dinastija-u-muzeju-kulenovic/130531034> [dostupno: 13.11.2014.]

3.16. Dinastija Liao

U dva stoljeća svoje vladavine, dinastija Liao uvela je Kinu u mirno razdoblje u kojem su samo nadograđivali i „modernizirali“ već postojeće izume poput tiskarskog stroja, baruta i kompasa. Gospodarstvo se i dalje bazira na poljoprivredi, odnosno uzgoju riže i ostalih žitarica koje su uspjevale na kineskom tlu.

3.17. Dinastija Jinn

Više od stotinu godina vladavine dinastije Jinn nije ostavilo značajan trag u razvoju gospodarstva. Nadalje, što se tiče ratova, bilo je to mirno razdoblje sve do pred kraj vladavine dinastije. Početkom trinaestog stoljeća zaratili su se s Mnogolima i tu je došlo do nemira koji su rezultirali krajem vladavine dinastije Jinn.

Slika 7. Džingis kan, mongolski vladar koji je zaratio s Kinezima

Preuzeto s: <http://www.znanostblog.com/poligamija-u-drustvu> [dostupno: 13.11.2014.]

3.18. Dinastija Yuan

Za razliku od vladavine dinastije Jinn, za vrijeme vladavine dinastije Yuan došlo je do napretka u gospodarstvu. Tome je najviše doprinijela činjenica da je Kina bila pod utjecajem Mongola i drugih naroda te su se počele razvijati nove kulture. Upravo zbog utjecaja drugih zemalja i naroda, razvijala se trgovina i trgovački putevi. Više od gospodarstva razvijala se arhitektura, pjesništvo, kaligrafija te umjetnost općenito.

3.19. Dinastija Ming

Spomenuta dinastija vladala je Kinom gotovo tri puna stoljeća tijekom kojih je došlo do velikih promjena i do napretka Kine u svakom pogledu. Koliko je moćno bilo gospodarstvo i koliko je uspješna bila proizvodnja raznih namirnica govori i činjenica da se broj Kineza u razdoblju vladavine dinastije Ming udvostručio. Počeli su uzgajati nove žitarice, a razvijala se i kineska trgovina. Sukladno tome, Kinezi su počeli uzgajati krumpir, kukuruz i jam, a napredovali su i u proizvodnji kikirikija.

Slika 8. Osnivač utjecajne dinastije Ming – Zhu Yuanzhang

Preuzeto s: http://hr.wikipedia.org/wiki/Dinastija_Ming [dostupno 13.11.2014.]

U ovom vremenskom razdoblju, pod vladavinom dinastije Ming, Kina je bila najnaprednija i najrazvijenija zemlja na svijetu. To ne govori samo o činjenici da je dinastija Ming vladala na pravi način već i da velik utjecaj u tome imaju i ostale dinastije koje su kroz povijest mnogo napravile za Kinu i njezin napredak i razvoj.

Dinastija Ming bila je pretposljednja kineska dinastija i kao takva ostavila je značajan trag u kineskoj povijesti. Poslije njih vladala je još samo dinastija Qing koja nije toliko doprinijela niti gospodarstvu niti razvoju Kine općenito.

3.20. Dinastija Qing

Dinastija Qing bila je posljednja kineska dinastija. Njenu vladavinu obilježili su ratovi i ustanci. Početkom 20. stoljeća došlo je do pada dinastije Qing, a Kina je 1912. godine proglašena republikom.

4. RAZDOBLJE MAO ZE TUNGA – UTJECAJ NA GOSPODARSTVO

Mao Ze Tung bio je kineski vojskovođa, revolucionar, političar (član Komunističke partije Kine), prvi predsjednik Narodne Republike Kine. Sudeći prema navedenome, bio je najvažnija i najutjecajnija ličnost kineske suvremene povijesti. I danas ga Kinezi veličaju kao osobu koja je okončala revolucije i građanske ratove te ugušila ustanke, a najviše kao vođu koji je uspio sve dijelove kineskog teritorija podrediti samo jednoj vlasti. NR Kina proglašena je 1. listopada 1949. godine.

Slika 9. Mao Ze Tung

Preuzeto s: <http://www.notablebiographies.com/Lo-Ma/Mao-Zedong.html> [dostupno 08.12. 2014.]

Početak njegove vladavine poznat je po uvođenju niza reformi. Mao Ze Tung htio je da se u zemlji poveća pismenost i u tu svrhu inzistirao je na pojednostavljenju kineskog pisma. Isto tako, uveo je agrarnu reformu kojom je redistribuirao agrarne resurse u zemlji i došlo je do promjena u području poljoprivredne djelatnosti. Osim toga, u prvih desetak godina svoje vladavine uspio je zaustaviti inflaciju što je imalo vrlo važan i povoljan utjecaj na razvoj gospodarstva. No, s druge strane, Mao Ze Tung i njegovi pristaše smatrali su da bi najlakše bilo financirati industrijalizaciju države na način da se preuzme potpuna kontrola nad poljoprivredom.

4.1. Vladin projekt „Veliki skok naprijed“

Ovim projektom, Mao Ce Tung htio je povećati i pospješiti kinesku industriju. Do ostvarenja cilja pokušao je doći korištenjem jeftine radne snage i izbjegavanjem uvoza teške mašinerije. Kinezi su sami, u dvorištima svojih kuća, u improviziranim talionicama proizvodili čelik, a predsjednik je predvidio da će postignutim tempom proizvodnje, u roku od petnaestak godina, Kina biti istaknutiji proizvođač čelika od Velike Britanije. Paralelno s poticanjem proizvodnje čelika, seljaci su jednim dijelom zapustili ono što im je donosilo najveće prihode, a to je bila proizvodnja žitarica. Osim što je proizvodnja žitarica bila u padu, došlo je do još nekih (izrazito besmislenih) inovacija u procesu uzgoja žitarica. Po naredbi vladajućih, žito se sijalo sve gušće dok sjetve nisu postale preguste, a time je bio smanjen i urod. Seljacima je bilo naređeno da oranje zemlje bude sve dublje kako bi biljke imale što jače i veće korijenje. Još jedna pogreška koja je rezultirala smanjenjem uroda kineskih žitarica. Zbog takvih pogrešaka, a i sve veće orijentacije prema industriji, urodi su bili sve manji. Ono što je vodstvo države očekivalo od poljoprivrede, seljaci nisu mogli ispuniti. Zbog straha za vlastite usjeve i vlastite obradive površine seljaci su lagali o uspješnosti žetve. Prijavljivali su i do deseterostruko veće rezultate žetve. Problem je nastao kada je žito trebalo izvoziti jer se stvarno stanje stvari ni u kojem slučaju nije poklapalo s onime što su seljaci prijavili vlastima. Zbog svih spomenutih čimbenika, a i mnogo drugih propusta, stanje u državi pod utjecajem projekta „Veliki skok naprijed“ postalo je kaotično. Ono što je predsjednik osmislio kao poticajan i produktivan plan, završilo je katastrofom. Krajem pedesetih godina prošlog stoljeća pojedini dijelovi zemlje bili su zahvaćeni ili ekstremnim poplavama ili ekstremnim sušama. Dakle i ti faktori su negativno utjecali na, ionako negativnu, politiku „Velikog skoka unaprijed“. Došlo je do nezapamćene najezde skakavaca koji su u još većoj mjeri povećali probleme sa žetvom i usjevima. Lažni podaci o žetvi izišli su na vidjelo kada je, zbog sve slabijih uroda, u pojedinim dijelovima države u koje se dovozilo sporno žito – nastala glad. Masovna glad zahvatila je i gradove, ali i dalje je najviše izglednijih bilo u ruralnim područjima. U određenim dijelovima države je zbog novonastale situacije došlo i do pojave kanibalizma.

Iz svega navedenog može se zaključiti da je pojam velikog skoka unaprijed zapravo sličniji još većem skoku unatrag. Tek u siječnju 1961. godine je prekinut spomenuti projekt. Seljacima je dopušteno da se vrate starim životnim navikama kao i starim navikama u proizvodnji žitarica i ostalih kultura. Kini je trebalo nekoliko godina da se oporavi od situacije

koja je vladala u državi zahvaljujući predsjednikovom projektu koji je vrlo nepovoljno utjecao na razvoj kineske poljoprivrede, industrije i gospodarstva. Iako je početak vladavine Mao Ze Tunga povoljno razdoblje za razvoj i prosperitet gospodarstva, provedbom projekta „Veliki skok unaprijed“ sve se promijenilo. Za to vrijeme gospodarstvo je najprije stagniralo, a svakom sljedećom godinom sve više propadalo. Povećala se smrtnost zbog masovne gladi koja je pogodila Kinu, a gospodarstvo i cijela zemlja se godinama nisu mogli oporaviti od katastrofe koja je nastala provedbom loše zamišljenog projekta.

5. KINESKI IZUMI KOJI SU KROZ POVIJEST DOPRINOSILI RAZVOJU GOSPODARSTVA

Mnoge stvari koje danas koristimo u svakodnevnom životu ili u određenim prilikama otkrili su ili izumili upravo Kinezi. Koristeći upravo te spomenute izume, tadašnje gospodarstvo je upravo zahvaljujući njima pokazalo određeni napredak i pomak u odnosu na druge zemlje i njihovo gospodarstvo toga doba. Drevne izume danas bi mogli koristiti u svrhu promicanja turizma te na taj način još poboljšati svoje gospodarstvo. Iako se sve više koristimo različitim tehnološkim pomagalima poput računala, prijenosnih računala ili mobitela, može li itko zamisliti kako bismo funkcionirali bez papira.

5.1. Papir

Već u razdoblju prije Krista (otprilike 200 god. pr. Kr.) Kinezi su poznavali postupak izrade papira od biljnih vlakana i vlakana konoplje. Proizvodnja, upotreba i potrošnja papira bila je jeftinija od drvenih i bambusovih letvica te svile i samim time se nametnula kao velika konkurencija spomenutim proizvodima. Kasnije se papir počeo proizvoditi od sve većeg broja materijala, a među njima i od trske, rižine slame i bambusa. Sukladno tome, proizvodnja papira je rasla i širila se. Samim time, došlo je do sve veće mogućnosti širenja pismenosti. U periodu vladavine dinastije Song, papir se počeo koristiti i za proizvodnju novčanica. Gotovo nevjerojatno zvuči i činjenica da su već početkom srednjeg vijeka u Kini postojali razni tipovi papira. Od onoga za svakodnevnu upotrebu preko tvrdog žutog papira pa sve do papira u boji i crtaćeg papira.

5.2. Magnetski kompas

Kinezi su magnetski kompas nazvali upravo ovim imenom budući da je njegov doslovan prijevod „igla usmjerena prema jugu“. Magnetski kompas počeo se koristiti krajem 11. i početkom 12. stoljeća u Kini, a kasnije (12. i 13.st) je prenesen u arapske zemlje preko kojih je došao i do Europe. Pojava magnetskog kompasa omogućila je Kinezima uspješne plovidbe morima i oceanima, stoga ne čudi da je Kina bila jedna od vodećih sila u povijesti svjetskog pomorstva.

5.3. Pronalazak baruta

U počecima, kad je barut tek otkriven, Kinezi su mu dali specifičan naziv. Nije nosio naziv pod kojim ga danas poznaje cijeli svijet već su ga nazvali „kineska sol“. Barut se počeo koristiti unatrag otprilike tisuću godina. Budući da se sastojao od salitre i sumpora koji su bili važni lijekovi još u razdoblju prije Krista i u Kini se, u počecima, koristio u medicinske svrhe. Kao što to često biva, Kinezi su uvidjeli da se barut, osim medicine, može koristiti i u druge svrhe. Prema tome, nakon upotrebe u medicini, otkrili su da ga mogu koristiti i za ispaljivanje vatrometa.

5.4. Pokretna slova u tisku

Iako samo spominjanje tiska i pokretnih slova većinu vjerojatno asocira na Gutenberga i njegov tiskarski stroj, Kinezi su nekoliko stoljeća prije napravili gotovo istu stvar. Da bi došlo do pojave pokretnih slova, bilo je puno ranijih pokušaja unapređivanja tiska. Prvenstveno su se koristili pečati od kamena i metala te pečati od slonovače. Nakon toga, kamene ploče su se koristile za umnožavanje tekstova, a u 7. stoljeću su korištene drvene ploče za tiskanje. Preko drvenih ploča, Kinezi su umnožavali tekstove i među prvim radovima umnožen je „Almanah o poljoprivrednim radovima Na kraju, sredinom 11. stoljeća, Kinezi su izumili pomična slova (ali i njihove karakteristične znakove) na pečenoj glini.

5.5. Kineski porculan

Svjetski je poznata činjenica da je domovina porculana upravo Kina. Usporedno s razvitkom kineskog društva, kineskog gospodarstva, industrije i obrta, razvija se i proizvodnja porculana. Kroz stoljeća je evoluirala kvaliteta porculana, dakle nije bila bitna isključivo estetika. Zanimljiva je činjenica da se konkretni primjerci kineskog porculana mogu prilično lako svrstavati u određeno povijesno razdoblje. Naime, na porculan su se stavljali pečati prema kojima se danas može prepoznati iz razdoblja koje dinastije porculan potječe.

U knjizi „Hrvatska – Kina, prijateljstvo dostojno poštovanja“, prezentiran je način prepoznavanja porculana koji je nastao za vrijeme vladavina dinastije Han, Šest dinastija, dinastije Tang, , dinastije Song, dinastije Yuan, dinastije Ming te dinastije Qing.

Sukladno tome, u vrijeme dinastije Han počinje se proizvoditi proto – porculan ili primitivni porculan. Za vrijeme vladavine Šest dinastija napredovala je proizvodnja porculana i čak postoji sačuvani primjerak iz tog razdoblja, a to je tako zvana tigrova posuda. Porculan se u Europi počeo proizvoditi tek otprilike tisuću godina kasnije. Nadalje, porculan iz razdoblja vladavine dinastije Tang prepoznatljiv je po svojoj žuto zelenoj boji. Porculan se u ovom razdoblju sve više proizvodio, a smatra se da je do toga došlo zbog toga što su Kinezi intenzivno počeli proizvoditi i piti čajeve. Za vrijeme dinastije Tang, porculan se počeo i izvoziti, a s time je nastavila i dinastija Song. Proizvodnja i izvoz rapidno su porasli. Iz ovog razdoblja potječe poznati kineski put porculana. Porculan koji je nastao u vrijeme dinastije Yuan prepoznatljiv je po crvenoj boji. Za razliku od žutih i zelenih tonova koji su prethodno prevladavali, uporabom bakra porculan je dobio crvenkastu boju. Tijekom 13. stoljeća počinje se s izradom plavo – bijelog porculana, a plavu boju su dobivali iz kobalta. Nadalje, porculan iz dinastije Ming prepoznatljiv je po izradi posuđa na kojima je bilo sve više umjetničkih ukrasa u različitim bojama. Za razliku od dotadašnje jednostavnosti, ovaj porculan bio je puno bogatije izrađivan. Prepoznatljiv je i porculan iz razdoblja vladavine posljednje kineske dinastije Qing. Posude, zdjele i tanjuri izrađivali su se u puno većim dimenzijama nego do tada. Od 17. – 20. stoljeća rasla je potražnja, a kako bi zadovoljili sve veće potrebe tržišta, Kinezi su proizvodili sve više porculana kojemu je (upravo zbog naglost porasta proizvodnje) pala kvaliteta. Osim ornamenata kojima su ukrašavali porculan, razvili su i tehniku oslikavanja likova na umjetninama.

6. GOSPODARSTVO

Prije nego što se počne govoriti o gospodarstvu Kine, treba definirati što je uopće gospodarstvo i što se podrazumijeva pod pojmom narodnog gospodarstva. *Gospodarstvo*, u najširem smislu te riječi, označava razboritu uporabu dobara i mogućnosti što uključuje njihovo pribavljanje, proizvodnju i uvećanje, kao i djelatnosti, pravila i institucije kojima se to postiže¹. Nadalje, *narodno gospodarstvo* je gospodarstvo jedne zemlje u cjelini. Narodno gospodarstvo čini ukupnost svih međusobno povezanih i uzajamno ovisnih subjekata koji se bave gospodarskim djelatnostima čija je svrha stvaranje, stjecanje, čuvanje, uporaba, ali i potrošnja materijalnih dobara². Svako gospodarstvo čine tri osnovna čimbenika, a to su proizvodnja, potrošnja i razmjena. Nadalje, gospodarstvo može biti samoopskrbno ili tržišno. Samoopskrbno gospodarstvo je karakteristično za nerazvijene zemlje, dok je tržišno gospodarstvo ono koje prevladava u razvijenim zemljama.

Gospodarstvo je podijeljeno u četiri sektora djelatnosti, a to su:

- a) primarni,
- b) sekundarni,
- c) tercijarni,
- d) kvartarni.³

U primarni sektor se ubrajaju djelatnosti koje su nastale iskorištavanjem prirodnih resursa i prema tome ga čine: poljoprivreda, šumarstvo, lov, ribolov i sl. Predmet rada primarnog sektora je iskorištavanje resursa na zemlji, pod zemljom te u vodama. Sekundarni sektor djelatnosti bavi se isključivo prerađivanjem sirovina do kojih se dolazi djelatnostima primarnog sektora. Sukladno tome, sekundarni sektor se još naziva i prerađivački sektor. U njega se ubrajaju industrija, proizvodno zanatstvo, građevinarstvo te rudarstvo.

U tercijarni sektor djelatnosti gospodarstva ubrajaju se uslužne djelatnosti poput turizma, ugostiteljstva, prometa, trgovine i bankarstva. Kina ima velike potencijale za razvoj ovog sektora djelatnosti, a o tome će biti više rečeno u sljedećim poglavljima. „Kvartarni sektor obuhvaća djelatnosti koje proizvode znanje ili razvijaju kvalitetu ljudskog čimbenika, a

¹ Baletić, Z. *Ekonomski leksikon*, Masmedia, Zagreb, 1995., str. 22

² Barić, V., Čavrak V., *Osnove hrvatskoga gospodarstva*, 2005., str. 28

³ Ibid., str. 37

to bi bili: obrazovanje, zdravstvena zaštita i socijalna skrb i ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti.⁴

Što se tiče same Kine, od 1979. godine se puno toga promijenilo. Došlo je do ukidanja narodnih komuna koje su do tada služile kao proizvodne, ali i upravne jedinice. Sela su dobila odobrenje za ostvarivanje privatnog vlasništva i zato su djelomično povećala poljoprivrednu proizvodnju. Sve je to rezultiralo zapošljavanjem stanovništva sa sela *u selu*, nisu odlazili u gradove i gomilali se tamo u potrazi za poslovima, a siromaštvo se u većoj mjeri smanjilo.

Devedesetih godina prošlog stoljeća gospodarstvo je vrlo brzo napredovalo. Početkom devedesetih godina, BDP je porastao u vrlo kratkom roku za 10%. Nakon što se Kini priključio i Hong Kong, ta brojka se još povećala. U kratkom roku se povećao životni standard stanovnika i upravo zbog toga je došlo do velike investicijske groznice. Nezaposlenost u gradovima je postala vrlo mala, ali na selu (usprkos ukidanju narodnih komuna) se još nije toliko smanjila. Također, došlo je do pojave „plivajućeg stanovništva“. Taj pojam odnosi se na ljude koji su nezaposleni i putuju po cijeloj Kini u potrazi za bilo kakvim poslom i bilo koji posao prihvaćaju. Da bi izbjegli siromaštvo, ljudi prihvaćaju poslove neovisno o svojoj stručnoj spremi tako da nije rijedak slučaj da se visoko kvalificirani ljudi zapošljavaju i u sektorima djelatnosti za koje bi bili prihvatljivi i niži stupnjevi obrazovanja.

Usprkos činjenici da je kinesko gospodarstvo sve liberalnije i otvorenije prema drugim tržištima, još uvijek postoje primjeri planskog (centralističkog) gospodarstva. Državne poduzeća smiju proizvoditi samo onu količinu proizvoda koja je predviđena godišnjim planom. Ukoliko je proizvedeno više od onoga što je Kini potrebno, tek ta količina robe odlazi na strana tržišta. Posljedica ovakvog načina proizvodnje je povećani višak radne snage, a mala efikasnost proizvodnje.

Također, gospodarske razlike postoje između pojedinih dijelova Kine. Unutrašnjost Kine je još uvijek zatvorenija i zaostajija dok je obalni dio na istoku države postao jače razvijen. Na obali su se razvile gigantske metropole koje svojim gospodarskim poslovanjem stoje uz bok ostalim svjetskim gospodarskim velesilama.

⁴ Zelenika R., Pupovac, D., *Transport – čimbenik proboja začaranog kruga razvitka tranzicijskih zemalja.*, Ekonomski pregled, Zagreb, 2000., str. 87

Povoljan utjecaj na razvoj kineskog gospodarstva ima i kineska vanjska politika. Kako bi stekla što više partnera diljem svijeta, Kina razvija vanjsku politiku koja se temelji na miroljubivosti i samostalnosti te na nezavisnosti. Isto tako, Kinezi potiču politiku zajedničkog razvoja koja pogoduje i njima samima, ali i ostalim svjetskim državama u koje Kina uvozi svoje proizvode ili iz kojih izvozi robu za svoje tržište. Što se tiče međunarodnih sporova, Kina inzistira na mirnom rješavanju svih vrsta istih. Ovdje se može spomenuti i odnos Kine prema Hrvatskoj. Kina želi ostvariti suradnju sa svim zemljama bivše Jugoslavije, pa tako i s Hrvatskom. Ističu da im je želja razviti dobre odnose s Hrvatskom. U tom smislu, gospodarski odnosi se razvijaju i sve su bolji, a u drugim područjima suradnja je tek na početku. Nadalje, pozitivno je to što Kina postupa prema načelu da su sve zemlje, bez obzira na veličinu, međusobno ravnopravne. Takvim pristupom si zasigurno olakšava suradnju s mnogim zemljama.

Tablica 1. Veličine kineskog izvoza i uvoza od 2000. do 2013. godine (u milijardama američkih dolara)

Godina	Izvoz	Uvoz
2000.	232	197
2001.	256	231
2002.	312,8	268,6
2003.	325,6	295,3
2004.	436,1	397,4
2005.	583,1	552,4
2006.	752,2	631,8
2007.	974	777,9
2008.	1.435	1.074
2009.	1.204	954,3
2010.	1.506	1.307
2011.	1.904	1.743
2012.	2.431	1.978
2013.	2.953	2.395

Vlastiti rad autora, izvor: <http://www.tradingeconomics.com/china/indicators> (dostupno: 14.2.1014.)

Kina ostvaruje visoki trgovinski suficit kroz godine. Vanjska potražnja potiče izvoz, a u zadnje vrijeme oslabljena domaća ulaganja i pad cijena robe su nastavili utjecati na uvoz. Najveću trgovinsku zamjenu Kina ima s Europskom Unijom, Sjedinjenim Američkim Državama i zemljama ASEAN-a (Brunej, Indonezija, Kambodža, Laos, Malezija, Filipini, Singapur, Tajland, Vijetnam).

6.1. Poljoprivreda Kine

U dalekoj prošlosti, Kinezi koji su sami sebe nazivali narodom Han, nastanili su se na sjevernom dijelu teritorija na kojem je prevladavala vegetacija stepe. Naime, radi se o vrstama tla koje su bile vrlo nepovoljne za razvoj bilo kakvih nasada i kultura. Takva nepovoljna situacija potisnula je Kineze prema jugu gdje su se nastanili na području gornjeg toka Žute rijeke. Blizina rijeke pogodovala je razvoju poljoprivrede i potaknula Kineze da izume i usavršavaju sustav navodnjavanja tla. Bavili su se uzgojem prosa i ječma, a nakon što se su počeli nastanjivati i u donjem toku Žute rijeke, počeli su uzgajati i rižu. Do 500. godine pr.Kr. imali su sve kvalitetniji sustav navodnjavanja, poboljšala se opskrba vodom općenito, a tla koja su obrađivali su redovito plijevali i gnojili izmetom.

U osmom stoljeću su Kinezi započeli s novim seobama naroda prema jugu zemlje. Nastanjivali su se u blizini rijeke Jangce. Tamo je prevladavala puno vlažnija i toplija klima od one koja je prevladavala na sjeveru zemlje i samim time im se pružila mogućnost maksimalnog iskorištavanja zemlje. Za razliku od jedne žetve godišnje došlo je do dvije ili tri žetve na godinu. Zbog dugih ljeta i blagih zima mogućnost razvoja poljoprivrede bila je sve veća. Blage zime dale su im mogućnost sjetve pšenice u tom razdoblju, a žetva je počinjala već u svibnju. Žetva riže bila je moguća i u listopadu i studenom. Na taj način se proizvodilo puno više hrane, naroda je bilo sve više i mogli su se prehraniti. Proizvodili su dovoljno žita za vlastite potrebe. U svemu tome, nisu se u tolikoj mjeri bavili uzgojem životinja. Uzgajali su samo životinje koje su im bile potrebne za rad u polju, a tek se kod rijetkih bogataša mogla jesti svinja. Budući da se nisu bavili uzgojem ovaca, koza i goveda, nije bilo toliko mlijeka i vune kao npr. u Europi u istom vremenskom periodu.

Tijekom 17. i 18. stoljeća proizvodnja riže i žitarica nije mogla pratiti potražnju. Stanovništva je bilo sve više i javila se potreba za razvojem gospodarstva i otvaranjem prema novim kulturama. U gorskim područjima unutrašnjosti razvili su mogućnost uzgoja krumpira,

batata i kikirikija. Uzgoj novih kultura bio je neophodan. Nisu mogli ovisiti samo o riži jer su se bojali sušnih razdoblja koja nisu bila pogodna za njen rast. Također, zbog sve većeg broja stanovništva nisu smjeli riskirati da usjevi riže propadaju zbog suše jer se ne bi imali čime prehraniti. Zanimljiva je i činjenica da su Kinezi koristili isključivo vlastitu radnu snagu i, za razliku od drugih zemalja, nisu imali robove koje su dovodili iz drugih država.

U dvadesetom stoljeću situacija se drastično mijenjala. Iako je istok Kine (područje uz rijeke) bio bogat različitim nasadima, unutrašnjost pašnjacima, a u mnogim dijelovima je uspijevala riža, dolazilo je do sve većih promjena. Ono što su nekad bile narodne komune, tada su postale privatni posjedi i seoska gospodarstva. Rapidnim razvitkom ostatka svijeta, Kina je sve manje ulagala u poljoprivredu. Priklonili su se industrijalizaciji i uzgajali su industrijske bilje. Korištenjem raznih oblika mehanizacije uspijevali su u proizvodnji industrijskih biljaka koje su im donosile sve veći profit. Nisu mogli utjecati na klimatske promjene i strah od poplava i suša koje su uništavale njihove kulture bio je sve veći. Brdovita područja bila su pogođena spiranjem tla, a to je uvelike utjecalo na razvoj poljoprivrede i gospodarstva u tim područjima.

Danas je Kina prva ili među prvima u svijetu po proizvodnji (i izvozu) pšenice, batata, pamučnih vlakana, svile, duhana, kukuruza, čaja, šećerne trske, šećerne repe, soje, prosa, uljane repice, suncokreta i njihove najpoznatije žitarice – riže.

Tri su najpoznatija i najpogodnija područja za razvoj poljoprivrede u Kini. Dva područja nalaze se uz rijeke Hoangho i Jangce, a treće područje je unutrašnjost Kine. Za njega je karakteristično da se umjetno natapa budući da to područje nema dovoljno padalina godišnje za uspješan i kvalitetan razvoj kultura koje Kinezi već stoljećima uzgajaju.

6.2. Stočarstvo Kine

Kao što je spomenuto u prethodnom poglavlju koje govori o poljoprivredi, Kinezi se kroz povijest nisu toliko posvetili razvoju stočarstva. Oduvijek im je bilo manje bitno od poljoprivrede, ali se situacija u modernom dobu uvelike promijenila. U prošlosti nisu posvećivali puno pažnje uzgoju svinja, goveda i peradi, a danas su njihovi gotovo najveći proizvođači u svijetu.

6.3. Voćarstvo i vinogradarstvo

Kinezi se bave uzgojem različitih vrsta voća. Iako se naglasak stavlja i na zadovoljavanje potreba domaćeg tržišta i na izvoz, nakon što opskrbe domaće tržište, Kinezima ostaju vrlo velike količine uroda za izvoz. Sukladno tome, Kina je u samom svjetskom vrhu po količini proizvodnje banane, jabuke, kruške, naranče i grožđa.

6.4. Ribarstvo

Zahvaljujući vrlo dugoj tradiciji, kinesko ribarstvo je i danas vrlo važna grana poljoprivrede. Kina je vodeća država po svijetu prema ulovu ribe, a mogućnost za to im se pružila najviše zbog činjenice da imaju mogućnosti ulova i u morima i u slatkim vodama. Što se tiče područja u kojima najviše love, to su Žuto more i tihooceanske vode. Ulov slatkovodnih riba moguć je gotovo na svim područjima Kine budući da obiluje rijekama i mnogobrojnim jezerima.

6.5. Šumarstvo

Šumarstvo je, kao i ribarstvo, razvijeno u različitim područjima zemlje. Postoje razlike između krajnjeg sjeveroistoka Kine i njenog suptropskog pojasa. Hladni sjeveroistok obiluje drvećem poput bora, ariša, jele i smreke, dok su suptropski dijelovi bogati bambusovim šumama. Također, Kina je ima važnu ulogu u proizvodnji kaučuka.

6.6. Rudarstvo i energetika

Područja Kine obiluju raznim metalima i nemetalima, a energetika se sve više razvija. Kina je poznata po raznolikim rudnim bogatstvima, a vrlo je važan podatak da je najveći izvoznik željeza i kositra u cijelome svijetu. Isto tako, u samom svjetskom vrhu je po proizvodnji olova, boksita i zlata. Nemetali koje je moguće pronaći u Kini u velikim količinama su: magnezij, kuhinjska sol, jod ali i dijamanti.

Što se tiče područja energetike, važno je napomenuti kako je kameni ugljen najvažniji izvor energije. Sjeveroistok Kine poznat je po proizvodnji nafte. Nalazišta nafte i zemnog

plina ima i u središtu Kine, u Sečuanu. Budući da je došlo do brzog gospodarskog razvoja, a samim time se povećao i životni standard Kineza – došlo je i do povećanje potrošnje električne energije. Prema nekim statistikama, od 1993. – 2015. godine očekuje trostruko povećanje potrošnje električne energije koje bi moglo imati pogubne posljedice za okoliš.

Nadalje, što se tiče energetike i dobivanja energije, Kinezi koriste svoje velike rijeke za dobivanje velikih količina energije. Što se tiče ovog područja, rijeka koja se najviše koristi za dobivanje energije je rijeka Hoangho. Osim za energiju, rijeke se uvelike koriste i za navodnjavanja.

6.7. Industrija

Kao što se i spominje u radu, Kina je kroz povijest više bila posvećena tradicionalnim obrtima, a manje industriji. Industrijskim i tehnološkim naprecima diljem svijeta, Kina je bila prisiljena razvijati industriju u svojoj državi. Najviše se radilo na teškoj industriji – teška i obojena metalurgija te industrija strojeva. Ovisno o dijelu zemlje i mogućnostima koja postoje na tom području, razvija se i industrija. Unutrašnjost Kine poznata je po razvoju crne i obojene metalurgije te po strojogradnji. Suprotno tome, jug Kine i područje uz Bisernu rijeku pogodno je za razvoj prehrambene i tekstilne industrije kao i elektroničke, ali i optičke industrije.

6.8. Turizam

Iako imaju mnoge mogućnosti za razvoj uslužnih djelatnosti, pa tako i turizma, taj sektor djelatnosti je kroz povijest bio poprilično zanemaren usprkos velikom broju mogućnosti koje su se pružale. Da bi ojačali svoje gospodarstvo, Kinezi su se u novijoj povijesti više orijentirali na turizam koji postaje sve snažniji i utjecajniji faktor razvoja kineskog gospodarstva. Turizam donosi Kini sve veće prihode, a do napretka turizma došlo je zasigurno i povećanjem životnog standarda.

6.9. Promet

Budući da se radi o svjetskom divu koji posluje s mnogim državama svijeta i koji izvozi u vrlo velik broj država na svim kontinentima, u Kini su razvijeni i zastupljeni svi oblici prometovanja. Razvija se cestovni, željeznički, zračni, ali i brodski promet. Krajem prošlog stoljeća, 80-ih godina, u Kini se gradi mreža brzih cesta i autocesta kojima su sve bolje povezani svi dijelovi zemlje. Željeznički promet vrlo je važan zbog prijevoza putnika, ali i zbog prijevoza tereta i robe. Sredinom 2011. godine, otvorena je vrlo važan dio pruge koji povezuje Peking i Šangaj. Ta linija je vrlo važna, služi za prijevoz putnika i dnevno prometuje dvadesetak puta u oba smjera. Nadalje, Kina ima razvijen brodski promet i više od 2000 poznatih luka. Najpoznatije su one najveće: Shanghai i Hong Kong. Također, postoji vrlo velik broj plovih puteva unutar Kine koji većinom služe za prijevoz tereta. Manji brodovi mogu prometovati i kroz Veliki kanal kojim se povezuju Peking i Hangzaou.

Zračni promet odvija se preko više od stotinjak zračnih luka. Tri najveće i najpoznatije međunarodne zračne luke su Peking, Shanghai i Hong Kong kojima dnevno cirkulira izrazito velik broj domaćih i stranih putnika.

7. STRUKTURA GOSPODARSTVA U KINI

“Samom svojom brojnošću, Kinezi utječu na sudbinu ostatka svijeta, što god učinili – bilo da emigriraju, ili kupuju žito na svjetskom tržištu, bilo da grade ceste i voze automobile. Iscrpit će svjetske izvore hrane, ne uspiju li se sami prehraniti, ili oštetiti globalnu atmosferu, ne smanje li stopu kojom kuhaju ili zagrijavaju svoje domove ugljenim briketama. Zbog njezine demografske veličine, nema globalnih problema koje je moguće riješiti bez Kine.”⁵

Kina se može promatrati iz dva sasvim različita kuta. Kina je država koja u 21. stoljeću ima određeni broj siromašnog stanovništva koje je posvećeno isključivo poljoprivredi i bilo bi poželjno transformirati dio tog stanovništva iz poljoprivrednog u suvremeno informatičko društvo. S druge strane, Kina kao najmnogoljudnija zemlja na svijetu i zemlja s najutjecajnijim gospodarstvom na svijetu predstavlja diva čiji uspon je obilježio ulazak u novo tisućljeće. Također, Kina ima najdinamičniju privredu u zadnjih tridesetak godina i to je zemlja u čijem posjedu se nalaze velike količine nuklearnog oružja. Kako onda promatrati Kinu? Činjenično stanje, kao i uvijek, ima obilježja i jedne i druge strane priče.

Eksplozivni rast kineskog tržišta pruža velike mogućnosti za ostvarivanje profita onima koji su dovoljno konzistentni u istraživanju raznih specifičnosti kineskog tržišta i različitih oblika poslovanja. Mnoga hrvatska poduzeća žele se okušati u poslovanju na kineskom tržištu, ali prije svega treba proučiti kakav je proces poslovanja kineskog tržišta, ali i kineskog gospodarstva.

Ukoliko se želi proučiti struktura gospodarstva neke države, važno je imati u vidu neke od osnovnih varijabli koje upućuju na stanje u gospodarstvu. Sukladno tome, proučavaju se sljedeći čimbenici:

- a) bruto domaći proizvod,
- b) stopa nezaposlenosti,
- c) monetarna politika,
- d) ekonomski rast,
- e) stopa inflacije,
- f) strana ulaganja i trgovina,
- g) vanjska trgovina i politika te strana ulaganja.

⁵ Nathan, Andrew J.: *National Endowment for Democracy*, New York, 1997.

7.1. Bruto domaći proizvod

Ukupna gospodarska aktivnost zemlje u određenom vremenskom razdoblju, a najčešće se radi o jednoj godini, može se mjeriti uz pomoć triju mjerila. To su BDP – bruto domaći proizvod, BNP – bruto nacionalni proizvod i NNP – neto nacionalni proizvod.

Bruto domaći proizvod je tržišna vrijednost svih krajnjih dobara proizvedenih pomoću domaćih čimbenika proizvodnje unutar nekog vremenskog razdoblja.⁶

Tablica 2. Ostvareni BDP u Kini za razdoblje 2000.-2013. godine (u milijardama američkih dolara)

Godina	Bruto domaći proizvod
2000.	1,198,474
2001.	1,324,806
2002.	1,453,827
2003.	1,640,958
2004.	1,931,644
2005.	2,256,902
2006.	2,712,950
2007.	3,494,055
2008.	4,521,827
2009.	4,990,233
2010.	5,930,502
2011.	7,321,891
2012.	8,229,490
2013.	9,240,270

Vlastiti rad autora prema podacima internetske stranice www.tradingeconomics.com, dostupno (11.2.2015.)

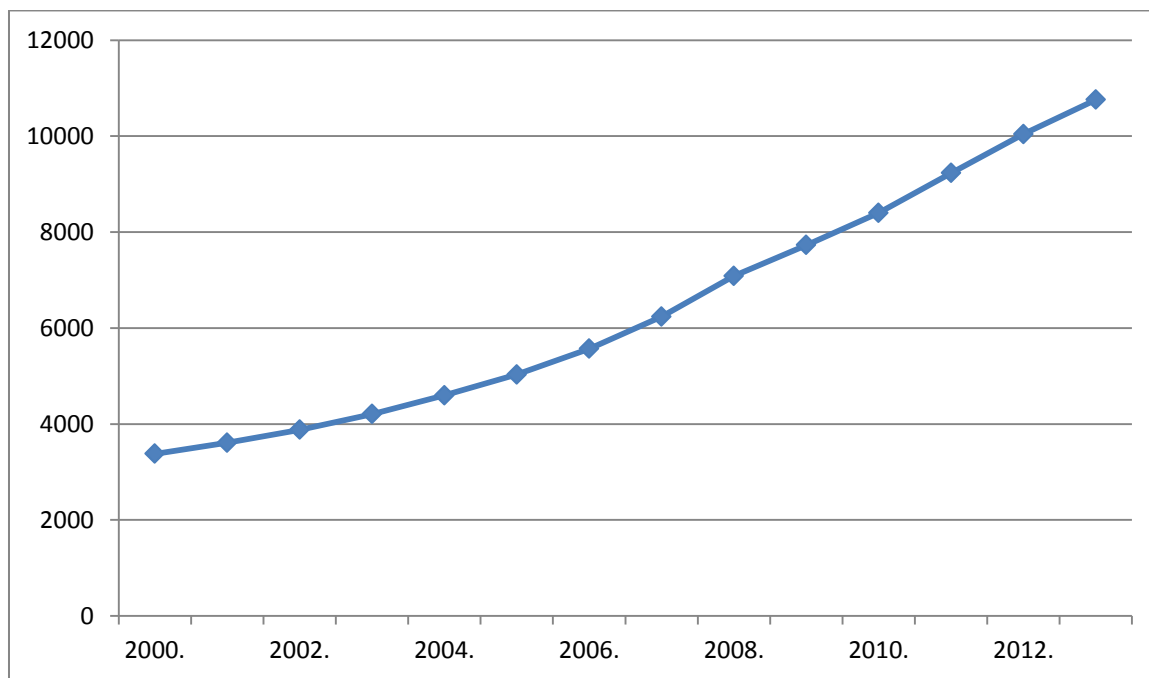
Što se tiče bruto domaćeg proizvoda, kineski BDP je u proteklih 20 – 30 godina u prosjeku rastao 8 - 10% godišnje. Upravo zbog toga, najmnogoljudnija zemlja na svijetu stala je uz bok SAD-u kao vodećem svjetskom gospodarstvu.

⁶ Wasserbauer, B.: *Osnove ekonomije*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2007., str. 210

7.2. Bruto domaći proizvod – po stanovniku

Osim BDP – a na razini cijele države, u razdoblju od 2000. godine na dalje, sve je izraženiji i rast BDP –a po stanovniku. Paralelno sa sve snažnijom stopom razvoja kineskog gospodarstva, povećavao se i bruto domaći proizvod po stanovniku.

Grafikon 1. Bdp po stanovniku (2000. – 2013.) u tisućama američkih dolara

Vlastiti rad autora prema podacima internetske stranice www.tradingeconomics.com (dostupno:12.3.2015.)

Od sredine osamdesetih godina, BDP po stanovniku je rastao brže i izraženije u Kini. Najveći rast BDP –a po stanovniku u Kini zabilježen je od 2000. do 2010. godine, a taj trend nastavio se i do 2013. godine. Vidljivo je i da se BDP po stanovniku, gledajući zasebno samo za Kinu u proteklih dvadeset godina gotovo utrostručio.

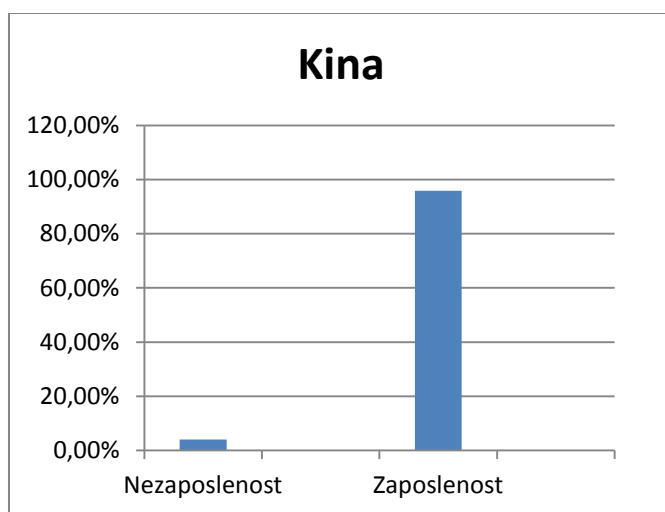
No, situacija nije u potpunosti idealna. Postoje mnoge prepreke koje bi Kini mogle stajati na putu razvoja gospodarstva u budućnosti. Kao i svim državama, moguće je da dođe do raznih socijalnih nemira i sporova oko teritorija. Isto tako, lako bi moglo doći do povećanja nejednakosti prihoda, a moguće je i da dođe do nedostatka mnogih prirodnih resursa. Moguće je da dođe do nedostatka pitke vode i goriva, a zagađenje okoliša sve je izraženije. Naposljetku, budući da se radi o enormnoj cirkulaciji novca u državi, važno je da bankarski sustav ostane stabilan kao i kineska valuta te monetarna politika općenito.

Nadalje, Kina se različitim politikama nastoji boriti protiv nezaposlenosti, pogotovo mladih obrazovanih ljudi. Diplomirani studenti koji žele sami krenuti u poduzetništvo na pokrajinskoj razini bit će poticani od strane države. Isto tako, država ima namjeru novčano poduprijeti poduzetnike koji imaju namjeru otvarati online trgovine. Također, mala poduzeća koja se bave tehnologijom, financijski pomažu studente još tijekom studija, a neke od njih po završetku studija i zapošljavaju u svojim tvrtkama. Takav način subvencioniranja i zapošljavanja diplomiranih studenata također utječe na smanjenje stope nezaposlenosti, a mladi visokoobrazovani ljudi odmah po završetku fakulteta odlaze na radno mjesto.

7.3. Stopa nezaposlenosti

Stopa nezaposlenosti u Kini je vrlo niska. U studenom 2014. godine, ta stopa iznosila je 4,1%. Točnije, radi se o 952 000 nezaposlenih na razini cijele države.⁷

Tablica 3. Stopa nezaposlenosti

Vlastiti rad autora prema podacima internetske stranice Trading economics

Prema podacima internet stranice Trading economics, minimalna plaća u Kini u travnju 2014. godine iznosila je 1850 CNY (otprilike 2022,00 kn). Nadalje, dobna granica za odlazak u mirovinu je 50 godina starosti za žene te 60 godina starosti za muškarce. Iako Kina ima vrlo mali postotak nezaposlenog stanovništva, oni i dalje provode razne mjere za

⁷ preuzeto s: <http://www.tradingeconomics.com/china/indicators> dostupno: [28.02.2015.]

suzbijanje nezaposlenosti na razini cijele države. Smatraju, da se provedbom određenih politika može smanjiti trenutni broj nezaposlenih te žele i preostalim stanovnicima pružiti mogućnost zaposlenja.

7.3.1. Mjere suzbijanja nezaposlenosti

Prvenstveno, riječ je o aktivnim i pasivnim mjerama suzbijanja nezaposlenosti. Aktivne mjere baziraju se prvenstveno na potražnji za radom⁸. To znači da se ovom mjerom pokušava otvoriti što više radnih mjesta za novu radnu snagu. Isto tako, aktivne mjere podrazumijevaju i omogućavanje stručnog osposobljavanja te različite vrste prekvalifikacija. Nadalje, aktivne mjere mogu se podijeliti na direktne i indirektne.

Direktne mjere suzbijanja nezaposlenosti odnose se na prekvalifikacije i stručna osposobljavanja. Kada se spominje ova mjera, važno je napomenuti da su ova dva vida suzbijanja nezaposlenosti prilično skupa. Ipak, ako ih se kombinira s drugim mjerama one su itekako produktivne i ova mjera suzbijanja nezaposlenosti daje u konačnici dobre rezultate. Među direktnim mjerama nalazi se i ona preko koje se otvaraju radna mjesta kroz javne radove. Nažalost, ovo nije dugotrajno rješenje budući da se radi o poslovima koji su najčešće vezani uz sezonske radove. To će riješiti problem nezaposlenosti na određeno vrijeme, a po završetku sezone će isti ti radnici opet bez svojih radnih mjesta. Dakle, ova mjera je prilično lako primjenjiva, ali rezultati nisu dugoročni. Također, kada je riječ o direktnim mjerama, valja spomenuti i pomoć kod samozapošljavanja i sufinanciranje istog. Mnogi ljudi bi se htjeli probiti na tržište vlastitim tvrtkama i poduzećima. Za to im treba početni kapital, a mnogi ga nemaju dovoljno. U tim situacijama, i uz određene uvjete, država bi trebala pomagati poduzetnicima kako bi se njihov posao probio na tržištu i u konačnici, donosio profit. Sukladno tome, bilo je riječi o manjim poduzećima u Kini koji zapošljavaju studente kojima financijski pomažu tijekom studija te o politici države koja potiče samostalne poduzetnike. Otvaranjem novih poduzeća, otvaraju se i nova radna mjesta, a ljudi koji osnivaju vlastite tvrtke bi zaposlili sami sebe, ali i mnogo drugih ljudi. Što se tiče direktnih mjera suzbijanja nezaposlenosti, trebalo bi poticati mobilnost radnika unutar države. Postoje područja u državi gdje je potrebno sve više radnika i određeno područje nema toliko radne snage. Prema tome,

⁸ Crnković – Pozaić, S.: *Tržište rada u Hrvatskoj*, Ekonomski institut, Zagreb, str. 86

određena tvrtka bi zapošljavala i radnike iz nekih drugih dijelova zemlje u kojima možda i nema toliko prilike za pronalaženje posla.

Indirektne mjere suzbijanja nezaposlenosti se temelje na poticanju proizvodnje. Sve veća proizvodnja zahtjeva i zapošljavanje sve većeg broja radnika i zbog porasta proizvodnje otvaraju se nova radna mjesta. Kako bi se pokušalo otvoriti što više radnih mjesta, državna imovina se sve više i sve češće privatizira. Poduzetnici šire proizvodnju, a ostvarivanjem dugoročnih strateških planova dolazi i do dugoročnih razvoja privatnih tvrtki. U ovom slučaju, svakom poduzetniku je u interesu da njegova tvrtka dobro posluje, stoga povećavaju proizvodnju. Da bi povećali proizvodnju koja će im donositi sve veći profit, privatni poduzetnici zapošljavaju veći broj radnika. Ovo mjera suzbijanja nezaposlenosti je vrlo produktivna i nije tek kratkoročno rješenje u borbi protiv nezaposlenosti.

Istim tim poduzetnicima (poslodavcima) trebalo bi smanjiti poreze prilikom zapošljavanja novih radnika. Time bi se smanjio rad na crno i bilo bi sve više radnika zaposlenih u privatnim tvrtkama, a i zaposlenih općenito.

Dok se aktivne mjere temelje isključivo na potražnji za radom, pasivne mjere su u mnogočemu drugačije. Među takve mjere ubrajaju se pružanja raznih oblika materijalne, ali i socijalne pomoći osobama koje nisu zaposlene, a samim time su i osobe s lošijim socijalnim statusom. Isto tako, jedna od pasivnih mjera je i smanjivanje dobne granice za odlazak u mirovinu kako bi radna snaga što brže cirkulirala. Npr. ako bi radnik otišao pet godina ranije u mirovinu, drugi radnik bi imao priliku zaposliti se, ali i kao njegov prethodnik – ranije otići u mirovinu. Posljedica ranijeg odlaska u mirovinu su i manja primanja za umirovljenike. Upravo zbog toga, mnogi umirovljenici koji su još uvijek radno sposobni, rade poslove na crno (bez prijave i zasnivanja radnog odnosa). Iako se radi o kažnjivom djelu, mnogi ljudi su prisiljeni na to jer im mirovine nisu dovoljne za osnovne egzistencijalne potrebe.

Zanimljiva je i činjenica da se studentima sve više dodjeljuju stipendije iz raznih fondova kako bi ih se što duže zadržalo na studiju i kako bi što kasnije stupali u radne odnose. Dok imaju status redovnog studenta ne mogu biti u evidenciji Zavoda za zapošljavanje, a samim time ne mogu imati ni status zaposlenika u bilo kojem obliku (na određeno, na neodređeno, honorarno zaposleni i sl.)

Vidljivo je da je većina pasivnih mjera kratkoročna. Niti jedna od njih ne nudi trajno rješenje problema nezaposlenosti. Dugoročnija su rješenja koja nude aktivne mjere suzbijanja

nezaposlenost U prilog tome ide i činjenica da većina pasivnih mjera zahtijeva određenu financijsku podršku (iz državnog proračuna), a svaka mjera koja se ne temelji isključivo na financiranju od bilo koje druge strane je često i najprihvatljivija.

7.4. Monetarna politika

Monetarna politika svake države djeluje preko njezine centralne (središnje) banke i djeluje na način da kontrolira ponudu novca. Zadaća centralne banke (Narodna banka Kine) u oblikovanju i provedbi monetarne politike je ta da stabilizira nacionalnu valutu. Također, jedna od zadataka je usklađivanje novčanih tokova s potrebama, ali i ciljevima gospodarstva jedne države. Isto tako, važno je napomenuti da se središnja banka ne bavi poslovima vezanim isključivo unutar same države, već i da osigurava ravnotežu u međunarodnim plaćanjima. Sukladno tome, monetarna politika postupa prema teoriji čvrste stabilnosti novca te kontrolira njegovu veličinu upravo zbog činjenice da se postizanjem stabilnosti novca postiže i gospodarska stabilnost. Rast privrede, sve veća zaposlenost te ravnoteža i stabilnost cijena ciljevi su monetarne politike. Stabilno gospodarstvo jedne države pridonosi prosperitetu države i može se zaključiti da je monetarna politika od izuzetne važnosti za svaku pojedinu državu.

Tablica 4. Kamatna stopa, međubankovna stopa, kreditni rast

KINA	2015. godina
kamatna stopa	5.35%
međubankovna stopa	4,9%
kreditni rast	13,7 %

Vlastiti rad autora, izvor: <http://www.tradingeconomics.com/china/indicators> (dostupno: 9.3.2015.)

Kineska valutna renminbi, poznatija je kao yuan. Može se podijeliti na 10 jiaoa ili 100 fenova. Temeljni cilj Kine jest postizanje stabilnosti valute s aspekta inflacije i tečaja prema drugim valutama. Što se tiče kamatne stope koja se mijenja na dnevnoj razini, ona je 2. ožujka

2015. godine iznosila 5.35%.⁹ Međubankovna stopa, koja se također svakodnevno mijenja, na dan 02.03.2015. iznosila je 4,9%. Prosječna stopa kreditnog rasta u Kini (siječanj 2015.) iznosila je 13.7%.

7.5. Ekonomski rast

Pojam ekonomskog rasta (koristi se i termin gospodarskog rasta) podrazumijeva rast proizvodnje i proizvodnih kapaciteta, a isto tako i ostalih sastavnica gospodarstva određene države. Rast možemo definirati i kao porast domaćeg proizvoda tijekom vremena¹⁰. Da bi u određenoj državi došlo do ekonomskog rasta, važno je da se politika usmjeri na porast kapitalnih dobara i tehnologije, ali isto tako i prema porastu radne snage o kojoj uvelike ovisi pozitivan ishod ekonomskog rasta. Važno je da svaka država održava pozitivan rast (što veći ukupni output gospodarstva). Također, važan je i rast BDP-a države. Svi spomenuti čimbenici pomažu državi da postane konkurentnija na svjetskom tržištu.

Osnovna i najvažnija odrednica ekonomskog rasta u jednoj državi je stopa izvoza. Sukladno tome, ulogu izvoza bi svaka država trebala definirati, a tranzicijske zemlje bi je prvenstveno trebale redefinirati. Cilj je da izvoz bude što veći, a ukoliko dolazi do stagnacije (ili što je još negativnije – pada izvoza), važno je mijenjati tržišnu politiku i poduzeti sve što se može kako bi izvoz uvijek bio što veći i u svakom slučaju veći od uvoza. Postoje određeni čimbenici koji pridonose ekonomskom rastu, a to su: sposobnost ljudi, prirodna bogatstva, tehnologija te formiranje kapitala.¹¹

Čelnici Svjetske banke su 2012. godine predložili Kini reformu monetarne politike kako bi se kinesko gospodarstvo oslobodilo pritiska do kojeg dolazi zbog sve očitije ovisnosti o izvozu koje podupire konstantni gospodarski rast. U prethodnoj tablici vidljivo je da je stopa izvoza u Kini uvelike nadmašila stopu uvoza. Iako svoj su do sad svoj ekonomski rast temeljili na izvozu te iako velik broj turista svake godine posjećuje Kinu i puni državnu blagajnu, iznos vanjskog duga Kine izrazito je visok.

⁹ preuzeto s: <http://www.tradingeconomics.com/china/indicators> [dostupno: 02.03.2015.]

¹⁰ Blanchard, op.cit., str. 95

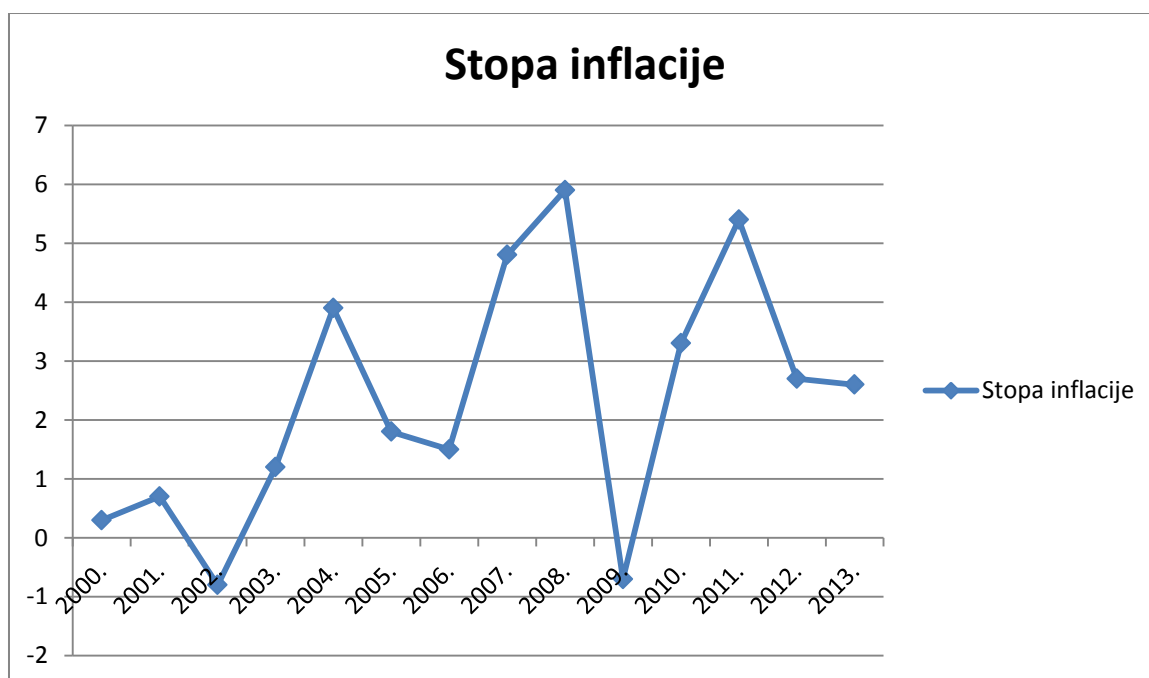
¹¹ Ekonomski rast - http://hr.wikipedia.org/wiki/Ekonomski_rast dostupno: 07.12.2014.

7.6. Stopa inflacije

Prema podacima internetske stranice „Poslovni puls“, Kina bilježi uvjerljivo najmanju stopu inflacije u posljednjih 5 godina.¹² Trenutna stopa inflacije u Kini iznosi 0,8 i samim time Kina je stvorila kvalitetne preuvjete za provođenje mjera kojima bi se moglo ojačati gospodarstvo, a gospodarski rast još i povećati. „Tvrtka “Minsheng Securities” predviđa da će inflacija ostati na razini između 1 i 2 posto tijekom nekog vremena, a gospodarski čelnici će nastaviti poticati agregate potražnje.“¹³

No, da bi stopa inflacije došla na ovaku nisku razinu, bilo je potrebno čekati dugi niz godina. Iako je porast stope BDP –a bio evidentan još od osamdesetih godina prošlog stoljeća, stopa inflacije je varirala i smanjivala se dugi niz godina kako bi, naposljetku, bila na ovako niskoj razini.

Grafikon 2. Stopa inflacije u postocima

Vlastiti rad autora prema podacima internetske stranice www.tradingeconomics.com (dostupno: 20.2.1015.)

¹² preuzeto s: <http://www.poslovnipuls.com/2015/02/11/kina-biljezi-najnizu-stopu-inflacije-u-posljednjih-5-godina> [dostupno: 01.03.2015.]

¹³ preuzeto s: <http://www.poslovnipuls.com/2015/02/11/kina-biljezi-najnizu-stopu-inflacije-u-posljednjih-5-godina> [dostupno: 01.03.2015.]

Grafikon prikazuje variranje stope inflacije u razdoblju od 2000. pa sve do 2013. godine. Kao što je prethodno navedeno, stopa inflacije se smanjivala i došla do 0,8.

7.7. Vanjska trgovina i politika te strana ulaganja

Od proglašenja Narodne republike Kine, 1. listopada 1949. godine, država je prolazila kroz različite prepreke na putu prema međunarodnom priznanju. Sukladno tome, razlikuju se 4 faze koje je Kina prošla u fazi međunarodnog priznanja i formiranja suvremene vanjske politike.

- Prva faza trajala je od proglašenja države (1949.) pa sve do 1960. godine. U tom razdoblju najznačajnije je to što se Kina pokušavala što više povezivati sa Sovjetskim Savezom i ostalim komunističkim zemljama svijeta tog vremena.
- Druga faza počinje 1961., a završava 1972. godine. U tom vremenskom razdoblju Kina je „odustala“ od željenog povezivanja sa Sovjetskim Savezom i više su ih doživljavali kao one s kojima se uspoređuju i koje žele nadmašiti, nego kao zemlju koja bi im bila saveznik u bilo kojem pogledu. Isti takav stav imali su i prema drugoj velesili, Sjedinjenim Američkim Državama
- Pretposljednja, treća faza stvaranja suvremene vanjske politike Kine traje od 1972. do 1989. godine. U tih 17 godina, Kina je bila u previranju između SAD-a i Sovjetskog Saveza. No i dalje, kakva god politička, ekonomska i gospodarska situacija bila među ove tri zemlje, uvijek su jedna drugoj predstavljale uzore, ali i suparnike budući da se radilo o tri svjetske velesile.
- Posljednja faza je razdoblje nakon 1989. godine. u kojem je Sovjetski Savez upao u velike gospodarske, političke i ekonomske teškoće, a Kina se orijentirala isključivo na Sjedinjene Američke Države. I danas, 25 godina nakon toga, postoji nadmetanje za vodeću svjetsku gospodarsku silu između ove dvije države.

Deklaracijom o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji država (1970.) potvrđeno je kineskih 5 načela miroljubive koegzistencije koja predstavljaju temelj i osnovu kineske vanjske politike. Spomenuta načela uključuju sljedeće:

- a) međusobno poštivanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta,
- b) međusobno nenapadanje,
- c) nemiješanje u unutarnje poslove bilo koje druge države,

- d) ravnopravnost i međusobna korist,
- e) mirna koegzistencija.

Uzevši u obzir načela koja su postavljena kao preduvjet stvaranja kineske vanjske politike, može se zaključiti da Kina provodi isključivo onakav tip vanjske politike koji bismo mogli okarakterizirati kao miroljubiv. Kina se protivi ratovima, zadiranju u tuđu politiku i sl. i na taj način jača odnose s drugim svjetskim državama, kako velesilama tako i manjim i siromašnijim državama. Zahvaljujući provedbi takve politike prema ostalim državama, Kina stvara čvrste temelje za kvalitetan razvoj gospodarstva i općenito čitave infrastrukture. Razne probleme i krize koje se javljaju u svijetu, Kina želi riješiti mirnim putem. Ne podržava ratove i sukobe, a samim time na sigurnoj udaljenosti drži i vojsku svoje države.

Promatramo li Kinu iz različitih ekonomskih i gospodarskih aspekata, uočiti ćemo bitne promjene u određenim razdobljima 20. stoljeća. Velike promjene u ekonomiji i gospodarstvu događale su se nakon 1976. godine kada je umro prvi predsjednik Narodne Republike Kine, Mao Ce Tung. Iako još revoltirani provedbom plana „Veliki skok naprijed“ koji je Kini donio velike gospodarske gubitke, Kina se odlaskom svog vođe našla u situaciji u kojoj je postalo neizvjesno što bi se moglo događati u budućnosti ove države. Državom je sljedećih dvadeset godina vladao Deng Xiaoping i radilo se u razdoblju u kojem je Kina sve više povećala stopu izvoza. Nakon 1996. godine kada je umro Deng Xiaoping, Kina se sve više orijentirala na poboljšanje uvjeta za razvoj gospodarstva, industrije i tehnologije, a glavni cilj je bio poboljšanje životnih uvjeta za cijelu naciju. Da bi se postigao željeni cilj, bilo je nužno provesti mnoge reforme kojima bi ostvarenje željenog cilja postalo moguće.

„Program ekonomskih reformi pokrenut je kao odgovor na loše stanje kineske ekonomije. S reformama se započelo na selu, gdje su one prvotno doživjele i najveće uspjehe. Slabeći veze unutar tzv. narodnih zajednica, utemeljenih dva desetljeća ranije, za vrijeme Mao Zedunga, usvojen je „sustav odgovornosti kućanstva“ kojim su od polufeudalnog poljoprivrednog sustava oslobođene milijunske mase seljaka, čime je znatno povećan učinak poljoprivredne proizvodnje, a Kina uskoro svrstana među države koje su sposobne samostalnom proizvodnjom prehraniti vlastito stanovništvo.“¹⁴

¹⁴ Jurišić, K. (1999.) *Pola stoljeća Narodne Republike Kine*, Politička misao 3 :, Zagreb, str. 35-38

Općenito, u kineskoj vanjskoj politici postoje tri područja na koja Kina najviše obraća pažnju. Prvi i njima najvažniji je zasigurno odnos sa Sjedinjenim Američkim Državama. Drugo područje od izuzetne važnosti za Kinu je provođenje vanjske politike prema državama s kojima Kina graniči, a treće područje koje je Kini važno je vanjska politika koju je usmjerila na siromašne države i države u razvoju kojima nastoji pomoći u vidu suradnje i solidarnosti.

Miroljubiva, nenametljiva i neovisna vanjska politika Narodne Republike Kine idealan je preduvjet za to da se sve snage iz svih slojeva kineskog društva mogu posvetiti društvenom, političkom, a najviše gospodarskom razvoju.

Što se tiče stranih ulaganja i trgovine, vrlo iscrpan presjek situacije iznijela je Veleposlanica Kine u Hrvatskoj nakon 22. summita zemalja APEC – a, a govorila je o sljedećem:

„Kina se, isto kao Hrvatska, nalazi u važnoj fazi gospodarske transformacije. Gospodarstvo Kine trenutno pokazuje novo normalizirano stanje, čije su glavne karakteristike: Prvo, prijelaz iz razdoblja iznimno brzog rasta u razdoblje srednje visokog rasta. Drugo, neprekidni napredak u restrukturiranju gospodarskih struktura, čiji razvojni rezultati donose još veću dobrobit širokom pučanstvu. Treće, pomak od oslonca u gospodarstvu na ključne elemente i ulaganja prema većem osloncu u inovacijama. U ovom novom razdoblju kinesko gospodarstvo unatoč usporavanju, ostvaruje objektivan i stvarni rast. Kinesko gospodarstvo povećalo je svoju stabilnost, te raznovrsnost gospodarskog zamaha. Kineske gospodarske struktura doživljavaju optimizaciju i nadogradnju, sa razvojem sve stabilnije gospodarske pozadine. Kineska vlada snažno zagovara decentralizaciju i daljnje otvaranje tržišne dinamike.

Kineski predsjednik Xi Jinping je tijekom ovogodišnjeg Summita APEC-a na sastanku čelnika za industriju objavio da će iznos vanjskih stranih ulaganja Kine u idućih deset godina dosegnuti 1.25 trilijuna američkih dolara. U idućih pet godina kineski uvoz premašiti će 10 trilijuna američkih dolara, a broj kineskih turista u inozemstvu biti će veći od 500 milijuna. Ove inicijative pokazuju da Kina nastoji postići trgovinsku ravnotežu, imajući stav za još većim oslobađanjem kapitala.¹⁵

¹⁵ preuzeto s: Veleposlanstvo Narodne Republike Kine u Hrvatskoj - <http://hr.chineseembassy.org/hrt/gdxw/t1215104.htm> (dostupno 1.3.2015.)

8. KINESKA VANJSKA POLITIKA I GOSPODARSTVO U ODNOSU NA HRVATSKU

Kao što je već spominjano u prethodnom poglavlju, Kina se napuštanjem politike izoliranja otvorila prema mnogim državama svijeta. Počevši od velesila poput SAD-a, preko svojih susjednih zemalja pa sve do manjih zemalja poput Hrvatske.

U proteklih dvadesetak godina, Hrvatska je izgradila dobar partnerski odnos s Kinom koji će se u budućnosti samo produbljivati, a ključna točka suradnje između ove dvije države bila bi gospodarska razmjena. Kina se još za vrijeme Jugoslavije interesirala za većinu zemalja bivše Jugoslavije i namjeravala je s njima ostvariti međunarodnu suradnju. Još su više Kinezi postali zainteresirani za Hrvatsku u vrijeme kada se osamostalila, a postala je metom njihova interesa i u proteklih nekoliko godina kada se svim silama trudila dokazati europskim velesilama i postati članicom Europske Unije. Hrvatskoj itekako odgovara tako moćan partner koji je u svojoj zemlji uspostavio tržišni ekonomski sustav i formirao određenu strukturu putem koje se sve više otvara svijetu. U prošlom stoljeću Kina je postajala sve moćnija, da bi u 21. stoljeću stala uz bok, a možda i prestigla Sjedinjene Američke Države.

Prosječna stopa rasta kineskog BDP – a u razdoblju od 1978. do 2006. godine bila je između 8 i 10, a broj siromašnog stanovništva se u istom vremenskom razdoblju drastično smanjio. Broj siromašnog stanovništva smanjio se s 250 milijuna na otprilike 23 milijuna.

Riječ je o zemlji koja je u roku od tridesetak godina uspjela postići više nego deseterostruko smanjenje broja siromašnih osoba. Prema Karafilipoviću postoje 3 vrlo bitna segmenta koji pokazuju kako se kinesko gospodarstvo razvija u pozitivnom smjeru, a sam razvoj je kontinuiran i stabilan. Segmenti o kojima se govori su sljedeći:

„ Nacionalno gospodarstvo održava brzi tempo razvoja, visoku učinkovitost i stabilni rast, a potrošački indeks je prilično stabilan, dok se istovremeno intenzitet energetske opterećenja koji podrazumijeva potrošnju struje, nafte i ugljena, znatno smanjuje. Nadalje, riječ je o restrukturiranju gospodarstva, a samostalne inovativne sposobnosti jačaju. Uslužni sektor se sve bolje razvija. Porast prihoda po stanovniku u selima i gradovima je u 2006. godini porastao za 6% odnosno za 11%.“¹⁶

¹⁶ Karafilipović, A.: *Hrvatska – Kina, prijateljstvo dostojno poštovanja*, Adamić, Rijeka, 2007., str. 121

Prema podacima istog autora za 2005. godinu, izvoz iz Kine u Hrvatsku dostigao je tržišnu vrijednost od 574 milijuna američkih dolara, dok je uvoz iz Hrvatske i Kinu dostigao iznos od 44 milijuna američkih dolara. I jedan i drugi izvoz bilježe porast u odnosu na prethodnu godinu. Hrvatskoj je potreban snažan gospodarski partner poput Kine i vrlo je vjerojatno da će se gospodarsko partnerstvo između ove dvije zemlje održati i u budućnosti.

8.1. Međunarodna ekonomija

Suvremena Kina razvija se nevjerojatnom brzinom. Sve veći BDP, minimalna stopa inflacije u pojedinim periodima, politika smanjenja nezaposlenosti, ulaganje u monetarnu politiku te ekonomski rast, čimbenici su koji će većinu ljudi asocirati na zemlje poput Sjedinjenih Američkih Država te na razvijene zemlje, lidere Europske Unije. U proteklih nekoliko desetljeća, spomenutim trendovima sve se više priklanja i Kina.

Prema podacima ekonomskih stručnjaka, krajem 2014. godine Kina je postala svjetski gospodarski lider i zauzela poziciju koju Sjedinjene Američke države čvrsto držale još od davne 1872. godine kada su vodeću poziciju preuzele od britanskog gospodarstva. Narodnoj Republici Kini predviđa se dugotrajan ostanak na vrhu svjetskog gospodarstva, a smatra se da će Kina postajati sve moćnija te da će, kroz nekoliko godina, kinesko gospodarstvo dosegnuti impresivne vrijednosti, čak otprilike 20% veće od onih s kojima će raspolagati američko gospodarstvo. Vidljivo je iz priloženog da se borba za vodeće mjesto u svjetskom gospodarstvu vodi između Kine i SAD-a, a jedna od rijetkih država čije gospodarstvo može donekle parirati prethodno spomenutima jest Njemačka.

Također, važno je znati na koji način Međunarodni monetarni fond i Svjetska banka izračunavaju i utvrđuju čije gospodarstvo je najmoćnije na svijetu. Veličina i snaga gospodarstva određene države utvrđuje se izračunavanjem pariteta kupovne moći (PPP = purchasing power parity). Izračunava se relativna vrijednost valute koja se koristi u određenoj državi i uspoređuje se koliko se dobara i usluga može kupiti za isti iznos u različitim zemljama.

8.1.1. Odnos SAD-a i EU prema Kini

Stavovi Europske Unije i Sjedinjenih Američkih država prema gospodarskom usponu i napretku Kine se uvelike razlikuju. Europska Unija doživljava napredak Kine kao mogućnost produblivanja partnerstva, povećanja međusobne trgovine, ostvarivanja određenih političkih ciljeva u kojima se pogledi Europske Unije i Kine slažu i slično. S druge strane, Sjedinjene Američke Države imaju drugačiji stav prema snažnom prodoru kineskog gospodarstva na svjetskoj sceni. Amerikanci Kinu doživljavaju više kao suparnika, ali i kao opasnost koja im prijete na gospodarskom, političkom i vojnom planu. Od 1978. godine kada je Kinu zahvatio niz političkih i gospodarskih reformi, mnogi aspekti globalne moći sve se više premještaju u Aziju gdje sve utjecajnije postaju Indija i Kina; pogotovo Kina. Proteklih tridesetak godina Kina postaje sve moćnija, a samim time postaje sve veća konkurencija Sjedinjenim Američkim Državama. Kina je već pretekla SAD u proizvodnji četiriju od pet osnovnih sirovina, a to su žitarice, meso, ugljen i čelik.¹⁷ Kao što je već i spominjano u prethodnim dijelovima rada, prema sve većem broju podataka, Kina je prestigla SAD i postala vodeće gospodarstvo na svijetu. Zbog svega toga, Sjedinjene Američke Države provode određene zaštitne mjere u međunarodnoj trgovini kojima diskriminiraju Kinu jer na taj način štite svoje proizvode, a provođenje iste mjere dozvoljavaju i ostalim članicama Svjetske trgovačke organizacije (WTO = World Trade Organization). Radi se o tome da je jedna od mjera takva da se zabranjuje daljnji uvoz kineskih proizvoda ako zbog njih trpi domaće gospodarstvo i trgovina. Drugi način na koji se Amerikanci „štite“ od uvoza kineskih proizvoda jest taj što sklapaju sporazume o slobodnoj trgovini s drugim zemljama čiji izvoznici dobivaju povlašten tretman u odnosu na kineske izvoznike. Ta mjera je najizraženija u području uvoza (kineskog izvoza) tekstila i odjeće.¹⁸

Ovakav „agresivan“ oblik trgovačke politike je, s jedne strane, i tipičan za Amerikance jer takav oblik ponašanja karakterističan je za njih u svim oblicima djelatnosti i pružanja usluga u kojima se pojavi netko tko im predstavlja ozbiljnog konkurenta za ostvarivanje profita. Ponekad to dovodi i do neželjenih posljedica. Uzmimo za primjer politiku kojom Amerikanci ograničavaju uvoz kineskih proizvoda. Dolazi do toga da Amerika i dalje uvozi

¹⁷ Šoljan, N.: *Politike Europske Unije i Sjedinjenih Američkih Država prema Kini*, Politička misao 4, Zagreb, 2006., str. 108

¹⁸ Šoljan, N.: *Ibid.*, str. 115

određene količine tekstila i odjeće, ali uvozi iz zemalja Južne Amerike. To dovodi do negativnih posljedica jer zbog trećeg uvoznika / izvoznika gube i američki potrošači i kineski proizvođači, trgovci. Rezultat cijele diskusije o međunarodnoj politici jest taj da se Sjedinjene Američke Države vjerojatno žele samo zaštititi od utjecaja koji Kina ima u svijetu i koji (u zadnjih dvadesetak godina) ima i na Ameriku. „Amerikanci imaju tendenciju biti na oprezu kad god se pojavi bilo koja druga sila koja bi mogla ugroziti njihovu hegemoniju.“¹⁹

Sasvim suprotan je pristup koji je Europska Unija razvila prema Kini. Oni, suprotno od Amerikanaca, ne smatraju Kinu kao moguću političku ili vojnu opasnost. Za njih je Kina gospodarski partner, a suradnja s Kinom može im donijeti isključivo korist i profit. Europska Unija predstavlja se kao jedna cjelina, a ne razmatraju se zasebno sve njezine članice i možda je to jedan od razloga zbog kojih se nametnula kao važna i stabilna politička institucija koja može ravnopravno surađivati s Kinom.

Europska Unija razmišlja na način da je kineska radna snaga izrazito jeftina, a kinesku proizvodnju čini intenzivnom te im Europljani zbog toga prepuštaju proizvodnju nekih manje sofisticiranih proizvoda koje će kasnije moći kupiti po povoljnim cijenama. S druge strane, Amerikanci će radije takve proizvode proizvesti sami ili otkupiti od nekih drugih država, a ne od Kine. Europska Unija teži transnacionalnoj interakciji i što profitabilnijoj i boljoj gospodarskoj suradnji. Europski lideri smatraju da je Kina idealna zemlja s kojom bi trebalo ući u partnerske odnose, a ne ih (kao Sjedinjene Američke Države) doživljavati kao glavnog konkurenta. Uključivanjem Kine u međunarodnu politiku i trgovinu, Europska Unija i Sjedinjene Američke države dobile bi odgovornog gospodarsko – političkog i vojnog partnera. Takav ishod događaja pogodio bi objema državama i Europskoj Uniji. Upravo na takvim temeljima, politikama međusobnog uvažavanja, stvaranjem zajedničke međunarodne politike i trgovine nastala je i Europska Unija koja se nametnula SAD- u i Kini kao treća velesila koja dominira u ekonomiji, politici i gospodarstvu.

Europska Unija prvenstveno teži tome da postane isključivo svjetska ekonomska velesila. Kako bi ostvarila svoj cilj, važno je da uspostavi partnerske odnose s onima koji bi joj više koristili kao partneri nego kao konkurenti. Za kraj je korisno izdvojiti jedan citat koji će možda i najbolje objasniti trenutnu situaciju i međuodnos u kojoj su se našle Sjedinjene

¹⁹ Šoljan, N.: *Op. cit.*, str. 120

Američke Države, Europska Unija i Narodna Republika Kina; „Zasad je sigurno da ne postoji konsenzus o tome kako se nositi s Kinom s obje strane Atlantika, a hoće li se on u budućnosti postići, ovisit će i o samoj Kini. Ona prolazi kroz turbulentnu tranziciju i tek se treba suočiti s brojnim izazovima pa je njezina gospodarska, ali i politička, budućnost na određen način neizvjesna. Potraga za povijesnim analogijama ne donosi rezultate jer zemlja s 1,3 milijarde stanovnika, miješanoga komunističko-kapitalističkog sustava i autoritarnog režima nikad nije postojala.“²⁰

Iako se smatra da je učinkovitija politika i odnos koji s Kinom gradi Europska Unija, možda Sjedinjene Američke države s pravom ne žele stupiti s Kinom u potpuni partnerski odnos. Vanjska politika i međunarodna suradnja Kine zasad su na zavidnom nivou, no hoće li sve ostati nepromijenjeno u slučaju da Kina zauzme vodeće mjesto u svjetskom gospodarstvu, tek će se vidjeti.

²⁰ Šoljan, N.: *Op.cit.*, str. 120

9. ZAKLJUČAK

Narodna Republika Kina jedna je od najstarijih civilizacija na planetu Zemlji te također jedna od najrazvijenijih zemalja. Prema površini je među najvećima na svijetu, a opće je poznato da je i najmnogoljudnija zemlja svijeta. Radi se o zemlji koja je od davne prošlosti bila među najnaprednijim zemljama, poznata po mnogim izumima i otkrićima. Najveći dio kulturnih, znanstvenih i tehničkih otkrića ljudskog roda, koje suvremeni čovjek koristi u svome svakodnevnom životu, ostvaren je na kineskom kulturnom i etničkom prostoru.

U povijesti su određena teritorijalna područja Kine bila nenastanjena i neiskorištavana. Kina je nakon svog otvaranja 1978. godine ostvarila velike promjene koje su razvijane od središnjega planskog uređivanog gospodarskog sustava do prihvaćanja jedne vrste kapitalističkoga gospodarstva, koji je potaknuo nastup Kine na svjetsko tržište. Danas je situacija drugačija jer Kina želi iskoristiti sve svoje potencijale kako bi proizvodnjom različitih dobara konkurirala ostalim razvijenim svjetskim zemljama. Jedna od posebnosti Kine je upravo ta što Kina jača svoje tržište i gospodarstvo proizvodima koji nastaju korištenjem najsuvremenije tehnologije, a s druge strane jačaju i proizvodnju za koju upotrebljavaju najjednostavniju tehnologiju. Kina spaja prošlost i budućnost, tradicionalno i suvremeno. Svjedoci smo izrazite izvozne moći Kine. Sve mjere kineske ekonomske politike usmjerene su na poticanje izvoza. Ključni je element modela, uz niske troškove radne snage i ekonomiju razmjera u izvozno usmjerenoj monetarnoj politici Narodne banke Kine. Kinezi izvoze svoje proizvode u gotovo sve zemlje svijeta i ne razlučuju velike od malih zemalja, bogate od siromašnih te one najrazvijenije i najutjecajnije od ostatka svijeta. Sve one pune kinesku državnu blagajnu.

Kao što je više puta spominjano u ovom radu, kinesko gospodarstvo je trenutno najveće i najutjecajnije na svijetu, neposredno ispred američkog. Prema podacima ekonomskih stručnjaka, krajem 2014. godine Kina je postala svjetski gospodarski lider i zauzela poziciju koju Sjedinjene Američke države čvrsto držale još od davne 1872. godine kada su vodeću poziciju preuzele od britanskog gospodarstva. Narodnoj Republici Kini predviđa se dugotrajan ostanak na vrhu svjetskog gospodarstva, a smatra se da će Kina postajati sve moćnija te da će, kroz nekoliko godina, kinesko gospodarstvo dosegnuti impresivne vrijednosti. Kina je već sad tržišni i gospodarski div Azije, a takvu ulogu ima i na svjetskoj razini. Kina je vlastitom, odgovornom ekonomskom politikom dala veliki doprinos

ekonomskoj, ali i političkoj stabilnosti ostalih azijskih zemalja. Kina je godinama ulagala u sve sektore gospodarskih djelatnosti – od onih tradicionalnih, primarnih, pa sve sve do četvrtog sektora djelatnosti.

Kineska ekonomija je vrlo specifična u svjetskim razmjerima. To je jedina svjetska ekonomija koja još uvijek nastoji zadržati neke socijalističke osobine, isto tako izaziva veliki interes ekonomskih analitičara zbog izuzetno brzog rasta izvoza i BDP-a, kao i zbog naglih promjena koje su se dogodile posljednjih desetak godina.

Treba napomenuti da je u proteklih dvadesetak godina, Hrvatska je izgradila dobar partnerski odnos s Kinom koji će se u budućnosti samo produbljivati, a ključna točka suradnje između ove dvije države bila bi gospodarska razmjena. Kina se još za vrijeme Jugoslavije interesirala za većinu zemalja bivše Jugoslavije i namjeravala je s njima ostvariti međunarodnu suradnju. Još su više Kinezi postali zainteresirani za Hrvatsku u vrijeme kada se osamostalila.

Iako je Kina jedna od rijetkih država koje su u prilično kratkom roku ostvarile zavidan gospodarski napredak, važno je napomenuti da nije sve u ekonomiji i gospodarstvu Kine idealno. Industrijska struktura na razini cijele zemlje mora se i dalje usavršavati. Potrebno je uravnotežiti potražnju i unutarnju potražnju s izvozom kao i ulaganja s potrošnjom. Isto tako, zbog neuravnoteženih međunarodnih bilanci plaćanja, potrebno je uložiti snage i napore u rješavanje tog pitanja. Također, pred Kinu se postavlja jako velik izazov, a to je smanjenje potrošnje energije te smanjenje različitih vrsta emisija koje intenzivno zagađuju okoliš. Konflikt dostupnosti različitih prirodno iskoristivih resursa i politike očuvanja okoliša, sve je izraženiji. Ne treba zanemariti činjenicu da Kina u prilično velikim postocima zauzima visoko mjesto u svjetskoj potrošnji čelika cementa, nafte, ugljena i željeznog kamena. Kako će se kroz godine rješavati pitanje zagađenja okoliša i hoće li rješavanje tog pitanja ostaviti loše posljedice na razvoj gospodarstva, tek će se vidjeti.

Suvremena Kina razvija se nevjerojatnom brzinom. Sve veći BDP, minimalna stopa inflacije u pojedinim periodima, politika smanjenja nezaposlenosti, ulaganje u monetarnu politiku te ekonomski rast.

Kina stalno radi na pokretanju vitalnosti novoga rasta svog gospodarstva, koje se nalazi pod sve većim pritiskom, te je ključno konstantno raditi na novim reformama i

inovacijama stavljajući na prvo mjesto ekonomski razvoj. Iako je postigla velike uspjehe, Kina je još uvijek najveća zemlja u razvoju na svijetu.

Na kraju, treba upozoriti na činjenicu da Kina još zasigurno nije iskoristila sve svoje potencijale i mogućnosti te možemo očekivati da će Kina u bliskoj budućnosti postati utjecajnija na svjetskoj sceni od moćnih Sjedinjenih Američkih Država.

10. LITERATURA:

- Baletić, Z., (1995.) *Ekonomski leksikon*, Masmedia, Zagreb
- Baković, O., (2003.) Kineska vanjska politika i hrvatsko kineski odnosi, *Politička misao* 2 : 131–139, Zagreb
- Baković, O. (2000.) Kineska vanjska politika i hrvatsko-kineski odnosi, *Politička misao* 4: 50-72, Zagreb
- Blanchard, O. (2005.) *Makroekonomija*, Biblioteka Gospodarska misao, Zagreb
- Crnković – Pozaić, S. (1994.) „Tržište rada u Hrvatskoj“ Ekonomski institut, Zagreb
- Ćorić, B., Malešević – Perović, L. (2013.) *Makroekonomija*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split
- Eichengreen, B. (2004.) *China's Exchange Rate Policy: An Overview of Some Key Issues, Chinese Currency Controversies*, University of California, Berkeley
- Jurišić, K. (1999.) *Pola stoljeća Narodne Republike Kine*, *Politička misao* 3 : 34 – 44, Zagreb
- Karafilipović, A. (2007.) *Hrvatska – Kina, prijateljstvo dostojno poštovanja*, Adamić, Rijeka
- Kordej – De Villa, Ž. (1999.) *Ekonomski rast i održivi razvitak*, preuzeto s:
 - http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=30339
(dostupno: 07.12.2014.)
- Lovrić, Lj. (2000.) *Ekonomski rast i perspektive tranzicijskih zemalja*, preuzeto s:
http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=45045 (dostupno: 07.12.2014.)
- Lovrinović, I., Ivanov, M. (2009.) *Monetarna politika*, RriF plus, Zagreb
- Šoljan, N. (2006.) *Politike Europske Unije i Sjedinjenih Američkih Država prema Kini*, *Politička misao* 4 : 105 – 120, Zagreb
- Vilibor Sinčić, I. *Ekspanzivna monetarna politika*, <http://www.s-p.hr/ekspanzivna-monetarna-politika> [dostupno 06.12.2014.]
- Vizjak, A. i sur. (2008.) *Republika Kina u međunarodnoj ekonomiji*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija
- Wasserbauer, B. *Osnove ekonomije* (2007.) Veleučilište u Krlovcu, Karlovac
- Zelenika R., Pupovac, D. (2000.) *Transport – čimbenik proboja začaranog kruga razvitka tranzicijskih zemalja*, *Ekonomski pregled*, Zagreb

○ **web stranice:**

- Konfucijev institut Sveučilišta u Zagrebu <http://www.ki.unizg.hr/> [dostupno: 02.11.2014.]
- Svjetska banka <http://www.worldbank.org> [dostupno: 04.11.2014.]
- Međunarodni monetarni fond <http://www.imf.org/external/index.htm> [dostupno: 04.11.2014.]
- CRI online, „Kina kroz povijest do prvog kineskoga suvremenog cara“ <http://croatian.cri.cn/461/2011/08/23/101s47777.html> [dostupno: 02.11.2014.]
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=31501> [dostupno: 02.11.2014.]
- SinaGate, Hrvatsko – Kineski poslovni portal http://www.sinagate.com/?page_id=133 [dostupno: 03.12.2014.]
- Definiraj. com – baza znanja <http://www.definiraj.com/tag/gospodarstvo/> [dostupno: 02.11.2014.]
- Economic structure of China http://www.economywatch.com/world_economy/china/structure-of-economy.html [dostupno: 01.03.2015.]
- Kineska kultura <http://kineska-kultura.blogspot.com/2012/03/dinastija-xia-oko-xxi-xvi-st-p-n-e.html> [dostupno: 02.11.2014.]
- Dinastija Qin http://sh.wikipedia.org/wiki/Dinastija_Qin#mediaviewer/File:Qin_empire_210_BCE.png [dostupno: 02.11.2014.]
- Jedinstveni eksponati kineskih dinastija <http://www.klix.ba/vijesti/kultura/jedinstveni-eksponati-kineskih-dinastija-u-muzeju-kulenovic/130531034> [dostupno: 03.11.2014.]
- STA TRAVEL –China <https://www.statravel.co.uk/travel-blog/2013/02/high-five-china> [dostupno : 02.11.2014.]
- Znanost.blog.com – poligamija u društvu <http://www.znanostblog.com/poligamija-u-drustvu> [dostupno: 02.11.2014.]
- CRI-online : Taipei, kineska metropola http://croatian.cri.cn/368/2010/09/13/21s36878_2.htm, <http://croatian.cri.cn/288/2014/05/14/141s76888.htm> [dostupno: 03.11.2014.]

- Makroekonomika – predavanje, EFZG
http://web.efzg.hr/dok/MGR/vcavrak/Makro_Predavanje_01.pdf [dostupno: 01.03.2015.]
 - Poslovni puls <http://www.poslovnipuls.com/2015/02/11/kina-biljezi-najnizu-stopu-inflacije-u-posljednjih-5-godina> [dostupno: 02.03.2015.]
 - Svjetska banka preporučuje Kini reformu monetarne politike
<http://www.monitor.hr/vijesti/svjetska-banka-preporucuje-kini-reformu-monetarne-politike/190286> [dostupno: 03.11.2014.]
 - Trading economics <http://www.tradingeconomics.com/china/indicators> [dostupno: 28.02.2015.]
 - 2040. kineski BDP po stanovniku će biti duplo veći od BDP-a EU
<http://danas.net.hr/novac/2040-kineski-bdp-po-stanovniku-ce-bit-duplo-veci-od-bdp-a-eu> [dostupno: 03.11.2014.]
 - Juan postaje rezervna valuta <http://www.rifin.com/ekonomska-politika/1183-juan-postaje-rezervna-valuta> [dostupno: 04.12.2014.]
 - Wikipedia http://hr.wikipedia.org/wiki/Veliki_skok_naprijed,
http://hr.wikipedia.org/wiki/Mao_Ce-tung [dostupno: 02.11.2014.]
 - I poslije Maa – Mao <http://www.dw.de/i-poslije-maa-mao/a-17325112>
[dostupno: 02.11.2014.]
 - Veleposlanstvo Narodne Republike Kine u Republici Hrvatskoj:
<http://hr.chineseembassy.org/hrt/gdxw/t1215104.htm> [dostupno: 01.03.2015.]
-

11. POPIS PRILOGA

11.1. SLIKE:

Slika 1. Područje koje je zauzimala Kina u vrijeme dinastije Xia u odnosu na današnju Kinu.....	5
Slika 2. Područje na kojem se prostirala Kina za vrijeme vladavine dinastije Qin.....	7
Slika 3. Posuda iz razdoblja vladavine dinastija Jin (zapadni Jin).....	8
Slika 4. Kineski zid danas, nakon svih povijesnih rekonstrukcija i obnova.....	9
Slika 5. Posuda koja potječe iz vremena vladavine dinastije Song.....	10
Slika 6. Džingis kan, mongolski vladar koji je zaratio s Kinezima.....	11
Slika 7. Osnivač utjecajne dinastije Ming – Zhu Yuanzhang.....	12
Slika 8. Mao Ze Tung.....	14

11.2. TABLICE:

Tablica 1. Veličine kineskog izvoza i uvoza od 2000. do 2013. godine (u milijardama američkih dolara).....	22
Tablica 2. Ostvareni BDP u Kini za razdoblje 2000.-2013. godine (u milijardama američkih dolara).....	29
Tablica 3. Stopa nezaposlenosti.....	31
Tablica 4. Kamatna stopa, međubankovna stopa, kreditni rast.....	34

11.3. GRAFIKONI:

Grafikon 1. Bdp po stanovniku (2000. – 2013.) u tisućama američkih dolara.....30

Grafikon 2. Stopa inflacije u postocima.....36